

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM NAȚIONAL

ARIA CURRICULARĂ
LIMBĂ ȘI COMUNICARE

GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA

Clasele V-IX

Chișinău, 2019

Aprobat:

- Consiliul Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 22 din 05.07.2019
- Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019

COORDONATORI:

- **Angela CUTASEVICI**, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
- **Valentin CRUDU**, dr., șef Direcție învățământ general, MECC, coordonator al managementului curricular
- **Ala NIKITCENKO**, dr., consultant principal, MECC, coordonator al grupului de lucru

EXPERȚI-COORDONATORI:

- **Vladimir GUȚU**, dr. hab., prof. univ., USM, expert-coordonator general
- **Ion GUȚU**, dr. conf. univ., USM, expert-coordonator pe aria curriculară *Limbă și comunicare*

GRUPUL DE LUCRU:

- **Anna STOLETNEAIA** (coordonator), lector superior, US din Comrat
- **Oxana CONSTANTINOVA**, grad did. întâi, IPLT „M. Guboglo”, r. Ceadâr-Lunga
- **Lidia IUSIUMBELI**, grad did. întâi, IPLT „B. Yanakoglo”, s. Copceac, r. Ceadâr-Lunga
- **Anna SUCMAN**, grad did. întâi, Colegiul „Mihail Çakir”, Comrat

ÖNSÖZ

Beşinci klaslarda üürenicilär gagauz dilinin artık sistemni kursunu üürenmää başlêêrlar. Alarsak esaba, ki bük terbietyäk perspektivasındayız, gagauz dili hem literaturaya kurikulununun enilenmesi çok önemnidir.

Gagauz dilini hem literaturayı üürenän üüredicilerin, üürenicilerinin dikatını çekeriz, ki üüretim projesindä önemni diişilmeklär oldu:

- Gimnaziya üüretim uurunda gagauz dili hem literaturaya integrir üürenilecek. Kiyatlar da kurikuluma görä yapılacak.
- Gagauz dilinin hem literaturanın kompetenşiyaları enidän kuruldu (eni istediklerä görä, 5 kompetenşiyaya urgulandı).
- Kompetenşiyaları tamannamak için subkompetenşiyaları düzüldü, speşifika termineri hem da produktlar verildi.
- Kompetenşiyalara görä enidän bakıldı gagauz dilinin hem literaturanın standartları.
- Yılın sonunda genel bilgiler, becermeklär hem da paalılıklar belli edildi.
- Gagauz dili hem literaturaya predmetin başka okul predmetlerinnän baalantıları urgulandı.
- Literaturaya tekstleri teklif etmek uurunda verildi.
- Gramatika tematikası enidän gözdän geçirildi, incelendi, bizim bakışımıza görä taa uygun erleştirildi.

Gagauz dili hem literaturaya kurikulununun baş neeti, ki ana dilindä aaraştırılmış informaşiyaya dooru verilsin. Nicä dä başka predmetlerin kurikulunarı, gagauz dilinin hem literaturanın kurikulunu da gösterer, ki ana dilindä bilgiler üüreniciyä temellensinnär, üürenici üüretmek/üürenmek projesindä subyekt olsun, hepsi neetlär ana dilindä konkret olsunlar, becermeklär kazanılsınlar, üüretim fikirlemä, interaktiv metodların yardımınan geçirilsin.

Gagauz dili hem literaturaya kurikulununun baş funkşiyaları: okul kiyatlarının kurulmasını esaba almak, metodologiya gidi, didaktika proyeğtinin kurulmasını bakmak, ki üüretim projesi efektif olsun, didaktika projesini ilerletmek, ana dilindä bilgilerin sonuçlarını kantarlamak hem en önemni gagauz dilinin funkşiyası, ki gagauz dili hem literaturaya üüredicilerine deyni teoriya hem sistema temelini kursun.

Şkolaların V-IX-cu klaslarında gagauz dili üüreniler nicä ayırı bir predmet. Üüretmek planına görä onun üürenilmesine 3-är saat aftada veriler. Soşial durumu isteer, ki gagauzlar kendi adetlerini, kendi dilini, kendi kulturasını unutmasınlar. Şindiki yaşamayı annamaa hem taa ii yapmaa deyni, läüzüm öla üüretmeyi, terbietyeyi tamannamaa, ki üürenicilär yaradıcı kişi olsunlar. Bu soşial sınırlamalarını, bu eni istediklerini tamannamaa deyni, şkolacılar läüzüm ana dilini derindän üürensinnär hem bilsinnär, sora da yaşamalarında (praktikada) kullanabilsinnär, neçinki onun var nicä sevda duygularını

dilimizä hem Vatanımıza terbietmää, var nicä uşakların bilgilerini dünnä hem yaşamak için genişletmää hem derinnetmää.

Verili bilgilär temel olêrlar onnarın orfografiya, punktuatıya sınışlarına hem baalantılı sözüne.

Gagauz dilinin üürenmesindä *komunikativ funkçıyası* en önemnidir. Düşüneriz, ki bu üüretim etapında, integrir kursu, neredä *komunikativ funkçıyası*, nicä yukarda sölenildi, en läüzimni eri kaplêêr, üürenicilär ana dilindä serbest lafetmää başlayacaklar.

Komunikativ funkçıyasının yardımınnan üürenicilerä bildiriler, ani bizim Vatanımız çokmilletli bir devlet, ani gagauzlar kaavi ruhlu bir halk. Moldova Respublikasının vatan-daşı olarak, gagauz halkı hepsi milletlärlän dostlukta hem annaşmakta läüzim yaşasın hem da ana dilini kendi sözünda bol-bol kullansın, gagauzların hem da komuşuların kultasını bilsin, kabletsin.

Kurikulum düzüldü Moldova üüretim kanunnarın uurunda, naşional hem uluslararası politikanın üüretim programaların normativ dokumentlerin temelindä (Üüretim stratejiyaları „Üüretim 2020“ (2014 y.), TEMEL KURİKULUM, Üüretim Kodeksi – 2014 y., Genel üüretim için kompetençıyaların sisteması – 2018 y., Dillär için Evropanın genel bakışları, 2018 y.

Kurikulum 2019 y. eni içindekiliinä hem düzülmesine göre normativ bir dokumenttir, angısının temeline eski kurikulumdan en faydalı, efektif metodikalardan material alındı hem da o üüredicilerä kolaylık verir, yaratıcılık uurunda çalışmaa deyni.

Kurikulum – bu bir dokument, angısına dooru herbir üüredici işindä kendi metodika yolunu, açıp, bulsun.

2019 y. kurikulumu şkolalara üüredicilerä, üürenicilerä veriler nicä bir örnek gagauz dilinin üürenmesindä, nicä bir genel uur, angısına göre läüzim olacek üüretmeyi düzmäa, neçinki bu kurikulum bakıldı hem direklendi gagauz dilindä üüredicilerin oturuşlarında.

I. „GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA” PREDMETİN DİDAKTİKA KONTEPTİYASI

Gumanitar diştiplinaların arasında gagauz dili önemni eri kaplêêr, çünkü uşaan büüt-mäk, terbietmäk, üüretmäk hem becermeklerini kurmak proşesindä ana dilindän paalı yoktur. Ana dili üüreniciyi bilgi-terbietmäk tarafından ilerleder, hazırlêêr onu insan arasında yaşamaa, biri-birinnän annaşmaa.

Ana dilinin hem ana dilindä üüretmelerin neetleri soşial sınırlamaklarına baalı. Büünkü gün, büünkü soşial durumu isteer, ki gagauzlar unutmassınar kendi dilini, kendi kulturasını.

Sözleşmektä dil bilmesi – en paalı, en lääzimni. Uşak büüyärkän, ana dili ona yardım-nêêr annamaa – kimdir o, tanımaa kendi erini bu dünnedä, kendi kişiliini. Ana dilinin kolayınan şkolacı üürener kullanmaa dedelerimizin yaşamak sıralarını, adetlerini. Ana dili yardım-nêêr taa derindän annamaa, beenmää hem sevmää kendi duuma tarafını, ananı-bobanı, senselerini. Dil açêr adama öla yaşamak, dünnä gözelliklerini, paalılıklarını, angılarını o dilsiz, sözleşmeksiz, araştırmaksız hiç birkerä bilä annayamayaceydı.

Kurikulum üüretmesindä ilk erä diştiplinanın neetlerini koyêr, diil diştiplinanın içindäkiliini.

Gagauz dilinin hem literaturanın üüretmäk/üürenmäk proşesinin baş neeti, ki etiş-mää Moldovadaki hem Evropadaki üürenmäk uurlarına, tamannamaa gagauz dilinin standartlarını. Bu diştiplinanın konteptiyasında isteniler, ki ana dili üürenilsin diil sade orfografiya kurallarını bilmäk için, ama taa çok sözleşmäk için, taa çok sözü kullanmak için. Gagauz dili lääzim üürenilsin ölä, ki olsun nicä kullanmaa onu praktika işlerindä, yaşamanın herbir situaşiyasında.

Gagauz dilinin hem literaturanın diştiplinasını üürenärkän yıl-yıldan şkolacıların sözlerini lääzim ilerletsinnär, taa dolu, taa zengin onnarın lafetmesini leksika tarafından yapsınar, ki şkolacılar bilsinnär ana dilini kullanmaa diil sade derstä, şkolada, ama sokakta da, evdä dä, herbir iştä dä, topluşlarda da, takrir hem yaratma yazmaklarında da.

Üürenicilär ana dilini dooru becersinnär kullanmaa, ana dilindä kendi fikirlerini becersinnär açıklamaa, ana dilindä kendi üüsek duygularını ürek dalgalanmasını, can sıkılığını söyleyläbilsinnär, herbir adamın sözünä söz bulsunar – budur ana dilinin, gagauz dilinin, en önemni üüretmäk/üürenmäk printipi. Bundan başka gagauz dilinin hem literaturanın üüretmäk/üürenmäk proşesindä başka da **printiplär** gerçeklener:

- **Semantika printipi.** Bu printipin tamannaması götürer ona, ki üürenicilerin sözü zenginnensin, dil birciklerinin maanaları annaşılı olsun diil sade konteksttä, ama konteksttän ayırı da.
- **Janra hem stilistika printipi** izleer, ki üürenicilerin aazdan hem yazılı sözleşmesi ilerlensin hem düzgün olsun.

- **Sözleşmāk prințiipi.** Kullanmaa dili nicä bir sözleşmāk kolaylıını.
- **Aktiv araştırmak prințiipi.** Araştırmak eni informaııayı, üürenicilär kendi bilgilerini, becermeklerini gagauz dilindä hem gagauz literaturasında üüsek uura kaldıraceklar.
- **Autoterbietmāk prințiipi** temelleneer ona, ki kabul edilmiş bilgileri üürenicilär kendi-kendilerinin terbietmesini, kendi-kendilerinin ruh, annamak, seslemäk becermeklerini zenginnetsinnär.

Gagauz dilinin üüretmesindä, nicä dä başka distıplınaların üüretmesindä, mutlak lääzun olsun terbietmāk proıesi, angısında esaba alınacek bu neetlär: *ana dilinä, ana tarafına, halkımıza, Vatammıza sevda duygularını uyandırmaa, oluşturmaa; terbietmää çalışkannık, mukayetlik, işi, üürenmeyi sevmäk, terbietmää moral zenginini: şkolacılar olsunnar namuzlu; cana yakın, yalpak, analarına-bobalarına hatır gütsünnär, sevsinnär kafadarlarını, dostluu; ana dilinin hem literaturanın yardımınan üüretmää şkolacıları sevsinnär halkların etika hem estetika paalılıklarını, tanısınar dünnänin güzelliğini, dayanmasınar acı, fena lafa; terbietmää sevda sport iilenmesinä, şkolacılar bilsinnär, nica saalını korumaa.*

Gagauz dilinin üürenilmesindä üç aspekt esaba alınêr: *sözleşmāk* (çünkü okulun en önemni neeti, ki üürenicileri üüretmää sözleşmää), *dilin materialı* hem *dilin sisteması* (çünkü bu iki aspekt sözleşmenin temelini kurêrlar). Serbest sözleşmektä gagauz dilindä üürenicilerin yaradıcılı hem nicä açıklanmış informaııayı annadılar belli olêr.

Gagauz dilinin hem literaturanın üürenilmesi gimnaziya basamaanda gösterer, ki lingvıstika bilimnerinä temellenip, üürenicilerin fikirlii, aazdan hem yazılı sözleşmesi ilerlensin hem üürenicilär dooru gramatika hem literatūra tarafından fikirlerini açıklasınar, kendi hem başka insannarın sözünä kritika yapsınar.

Transversal kompetenıyaları, nicä da biliner, kurulu genel kompetenıyaların (ключевые компетенции) temelindä, onnar sade genişledilerlär hem da ilerledilerlär.

Kurikulumda verili genel kompetenıyalar Moldovanın Üüretim Kodeksindä, 2014 y, üüretim uurunda naıional politikasını göstererlär. Ama Genel üüretim için kompetenıyaların sisteması – 2018 y. uluslararası normalarını açıklêêr.

Genel kompetenıyaları baalı türlü soıial yaşamak sferalarinnan. Onnar konkretizat edilerlär speıifika kompetenıyaların birimnerindä, üüretim işleri birimnerindä hem da produktlar. İlerledilerlär yavaş-yavaş herbir üüretim uurunda hem da tıklada.

Gagauz dili şkolaların gimnaziya basamaanda en önemni distıplınaların sırasında durêr. Biliner, ki ana dili herkerä verer temel bilgilär okulun öbür distıplınalarını üürenmāk için deyecez, kendi ana dilini bilmediynän, kendi halkının adetlerini, istoriyasını, özelliklerini annamadiynan, başka distıplınaları (istoriya, modern dillär, romun dili, rus dili) okulcular üürenämeyeceklär.

Onun için dâ ana dilinin üüenilmesindâ te bu kompetençiyaları kurmalıyız:

- serbest hem kolay sözleşmâk,
- annamak, kullanmaa becermâk,
- lingvistika kompetençiyaları,
- kultura hem etiket kompetençiyaları.

Bu kompetençiyalar hepsi tamannanarsa, ozaman üüenicilâr kolay bileceklâr hem annayaceklar başka halkların da istoriyasını, onnarın çekilmesini, gelmesini, yaraştırceklar Moldovada yaşayan halkların dilini, özelliklerini, adetlerini, etiket normalarını, yaraştırceklar onnarın giimnerini, folklorunu, literatura yaratmalarını kendi halk giimnerinnân, ana dilinin folklorunnan hem literatura yaratmalarınınan.

Diştiplinalararası kompetençiyalar izleerlâr, ki uygulamaa okul diştiplinaların aralarında baalantıları. Gagauz dilinin hem literaturasının da üüenilmesindâ diştiplinalararası ilişkilâr lââzım urgulansın.

Diştiplinalararası kompetençiyaların didaktika neetlerinâ görâ esaba alınêr: metodların hem teknolojiyaların seçilmesi, üüretim proçesinin formaları, bilgilerin hem becermeklerin kurulması, diştiplinalar, ki üüenicilerin intelektual becermekleri ilerlensin, üüenicilerin yaradıcılı hem kendibaşına üüenmesi kurulsun.

Diştiplinalar arası ilişkilâr (baalantılar) gagauz dili hem literatura uroklarında bir sistema gibi lââzım geçirilsin. Burada üüedicinin rolü büüktür. Üüeidci lââzım açıklasın gagauz dilinin hem literaturanın ilişkilelerini başka okul diştiplinalarınınan ölä, ani inandırısın, ki ana dilini ii bilârkân, sözleşmektâ serbest hem dooru kullanarkan, onun kulturasını, adetlerini hem özelliklerini annarkan, öbür diştiplinaları kolay olur annamaa, üüenmää.

Konkret burada var nasıl kullanmaa:

- ✓ informaçiyayı dil bilimnerinin istoriyasından (lingvistika terminnerinin açıklanması, bilgiç adamnarın yaşamaklarından olaylar);
- ✓ istoriya hem lingvistika kompetençiyaları dilin sisteması için;
- ✓ etimologiya kaynakları kimi lafların açıklanması için (frazeologizmalar, arhaizmalar h.b.);
- ✓ yaraştırmaklar: gagauz dili yabancı dillârlân, gagauz dili hem romun dili, rus dili.

Gagauz dili koyêr neetinâ üüenicileri hertarafça ilerletmää: lafetmâk (sözleşmâk), okumak, seslemâk hem yazmak uurlarını, ki bu bilgilâr hem sınışlar uşaklara olsunnar temel üüenmektâ da, türlü yaşamak situaçiyasında da.

II. „GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA” PREDMETİN ADMINİSTRATİYA ETMESİ

„Gagauz dili hem literatura” predmetin statusu	Üretmək projesindä kullanmak	Klas	Saatların sayısı haftada	Saatların sayısı bütün yılda
			Gagauz dili hem literatura	Gagauz dili hem literatura
Programaya görä mutlak üürenilän	Dil hem sözleşmək	V	3	102
		VI	3	102
		VII	3	102
		VIII	3	102
		IX	3	99

2.1. „GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA” PREDMETİNDÄ KLASLARA GÖRÄ TEMALAR HEM SAATLAR

Klas	Temel/integrir birimnerin içindekili	Saatların sayısı
V	<i>Sözleşmək kulturası.</i> Komunikativ situatıyası. Sözleşmək situatıyaların özellikleri.	3
	<i>Fonetika.</i> Gagauz dilinin fonetikasi hem grafikasi. Gagauz dilinin alfabeti. Sesläär. Vokal hem konson sesleri. Vokal dönmeleri. Gagauz dilinin vokal garmoniyası. Konsonnar. İkili konsonnar. V konsonun dooruyazılması. H konsonun dooruyazılması. Y konsonun dooruyazılması. Konson garmoniyası. Kısım. Urgu. Lafların sıradan sıraya geçirilmesi. Fonetika analizi.	8
	<i>Folklor.</i> Onun janraları: söleyişläär, bilmeycelär, türkülär.	4
	<i>Söz teoriyası.</i> Baalantılı söz hem onun uurları: dooruluk hem demeklik. Tekst baalantılı sözün bir payı.	6
	<i>Gagauz dilinin leksikasi.</i> Lafların maanaları. Birmaanalı, çokmaanalı laflar. Sinonimnär. Omonimnär. Antonimnär. Profesional lafların hem terminnerin kullanılması. Dialekt laflar. Frazelogizmalar.	8
	<i>Söz teoriyası.</i> Literatura teksti. Tekstin düzülmesi, payları. Tekstin paylarında leksika hem gramatika baalantıları. Tekstin temaları, öz fikiri. Tekstin planı. Taktir yazması.	8
	<i>Literatura janraları.</i> Annatma. Süjet.	6
	<i>Lafkuruşu.</i> Lafların morfemaları: kök, temel, afiks. Laf kuran hem laf diiştirän afikslär. Laf kuruşu analizi. Sadä, kurulu hem katlı laflar. Çiftli laflar.	6
	<i>Artistik kolaylıkları:</i> metafora, epitet, uydurma.	8
	<i>Tekst tipleri:</i> annatma, yazdırma, fikirlemä. Annatma tekstlerin struktura elementleri. Annatma tekstlerdä yazdırma elementleri.	8

	<i>Morfologiya</i> . Adlık. Kendili hem adetçä adlıklar. Cannı hem cansız adlıklar. Adlıkların kurulması. Adlıkların hallanması. Adlıkların saabilik forması. Adlıkların morfologiya analizi.	15
	<i>Funkționa yazısı</i> . Telefon mesajı. Bilet.	4
	<i>Refleksiv yazısı</i> . Aylä kiyadı, mektubu. Kutlamak sözü.	4
	<i>Uydurulma yazısı</i> . Yaşamaktan annatma.	4
	Üüredicinin bakışına görä saatların kullanması.	10
VI	Söz teoryası. Söz çeşitleri. Monolog hem dialog sözü.	4
	<i>Morfologiya</i> . Nişannık. Nişannın morfologiya nişannarı hem sintaksis funkțiyası. Nişannın yarastırmak uurları. Nişannıkların kurulması, dooruyazılması. Nişannın morfologiya analizi.	8
	<i>Folklor</i> . Masal. Şiirli masal.	6
	<i>Söz teoryası</i> . Tekstin planı. Yazdırmalı tekstlerin kullanılması.	6
	<i>Morfologiya</i> . Sayılıklar nicä söz payı. Sayılıkların kuruluşça bölünmesi. Sıra hem sayı sayılıklar.	6
	<i>Kiyat – kultura obyektı</i> . Kiyadin strukturası.	6
	<i>Morfologiya</i> . Aderlik. Üz aderlikleri. Hatırlık aderlikleri. Gosterici aderliklər. Soruş hem ilişkilik aderlikleri. Bellisiz aderlikleri. Bellilikçi aderlikleri. Inkär aderlikleri. Saabilik aderlikleri. Aderliklerin dooruyazılması. Aderliklerin morfologiya analizi.	14
	<i>Söz teoryası</i> . Baalantılı sözün ilerlemesi.	6
	<i>Yardımcı söz payları</i> . Ardlaflar. Ardlafların özellikleri. Ardlafların dooruyazılması. İzmetçi adlar. Baalayıcılar. Baalayıcıların klasifikatıyası hem dooruyazılması. Laflar <i>var, yok</i> .	5
	<i>Literatura janraları</i> . Şiir. Fabula. Artistik kolaylıkları: alegoriya, antiteza.	8
	<i>Elektronik mesajı</i> .	8
	<i>Nonliterar tekstleri</i> . Kutlamak yazması. Biblioteka fişanın doldurması.	4
	<i>Funkțional yazısı</i> . Electronik mesajı.	4
	<i>Refleksiv yazısı</i> . Sadä argumentlemesi.	4
	<i>Uydurulma yazısı</i> . Yazdırma. Dialog.	4
	Üüredicinin bakışına görä saatların kullanması.	10
VII	Söz teoryası . Baalantılı söz elementleri hem tipleri. Tekstlerin stilleri.	6
	<i>Aazdan hem yazılı söz</i> . Dialog hem monolog situațiyaları.	5
	<i>Morfologiya</i> . İşlik. İşliin temel forması. İşliklerin düzülmesi hem dooruyazılması. İşliklerin inkärlik forması. İşliklerin infinitiv forması. İşliklerin izin çalımında diişilmesi.	10
	<i>Kiyat – kultura obyektı</i> (kiyatların istoriyasından momentlär, tiparlı kiyat hem elektron kiyadı).	4
	<i>Oluşluk çalımı</i> . Şindiki zaman. Şindiki zamanda işliklerin diişilmesi, dooruyazılması.	4

	<i>Gelecek zaman.</i> İşliklerin gelecek zamanda diişilmesi. Mutlak gelecek zaman. Bellisiz gelecek zaman.	4
	<i>Literatura janraları.</i> Poema. Poemanın özellikleri.	5
	<i>Geçmiş zaman.</i> Mutlak geçmiş zaman. Bellisiz geçmiş zaman.	4
	<i>Nicä läözım yaratma yazmaa.</i> Yaratmanın teması. Yaratmanın sadä hem katlı plan kurması.	4
	<i>İşliklerin sankilik çalımında diişilmesi.</i> İşliklerin isteyişlik çalımı. İşliklerin morfologiya analizi.	6
	<i>Literatura tekstlerin personajlarına harakteristika yapması.</i> Patret. Üst fizik hem moral kalitelerin yazdırılması.	4
	<i>İştennik.</i> Morfologiya nişannarı hem sintaksis funktiyası. İstennik lafçevirtmesi. Haliştennik. Haliştennik lafçevirtmesi.	5
	<i>Artistik demekliin kolaylıkları:</i> aliteratıya, tekrarlamak.	3
	<i>Baalantlı söz.</i> Derin maanalı, kompozitıya uygunuu. Nicä düzmää yaratma-yazdırma.	6
	<i>İşhallıkların düzülmesi.</i> İşhallıkların gramatika formaları. İşhallıkların bölümleri. İşhallıkların dooruyazılması. İşhallıkların morfologiya analizi.	6
	<i>Mektup yazması hem onnarın tipleri.</i>	4
	<i>Funkşional yazısı.</i> Bildirim. Reklama.	4
	<i>Refleksiv yazısı.</i> Bakış-argumentlär, argumentlerin açıklaması.	4
	<i>Uydurulma yazısı.</i> Yaşamaktan bir istoriya annatması.	4
	Üüredicinin bakışına görä saatların kullanması.	10
VIII	<i>Sözleşmäk kulturası.</i> Dil – insanın sözleşmesindä temel aracı. Dialog.	3
	<i>Söz teoriyası.</i> Fikirlemä sözlerin payları.	6
	<i>Serbest lafbirleşmeleri.</i> İzafetlär. İzafet konstruktıyalarının strukturası. Bölünmüz lafbirleşmeleri.	8
	<i>Folklor.</i> Legenda.	6
	<i>Artistik stili.</i> Lirika yaratması. Rifma. Ritm.	8
	<i>Sintaksis.</i> Sadä cümlä. Annatma, soruş hem izin cümlälär. Duygulu hem duygusuz. Geniş hem dar cümlälär.	6
	<i>Bilim stili.</i> Anotatıya. Referat.	8
	<i>Sintaksis.</i> Cümlelerin baş payları: subyekt hem predikat. Gagauz dilindä predikatın tipologiyası: a) işliktän b) adlardan c) <u>var</u> , <u>yok</u> tip predikatı. Adlardan predikatların afiksleri.	8
	<i>Kiyat – kultura obyektı.</i> Virtual/elektron bibliotekası. Audiokiyatlar.	5
	<i>Sintaksis.</i> Cümlelerin ikincili payları. Tamamnık. Bellilik. Eklembellilik. Hallıklar. Er hem zaman hallıkları. Nicelik hallıkları. Nekadarlık hallıkları. Sebep hallıkları. Neet hallıkları.	8
	<i>Giperbola</i> nicä artistik kolaylı.	3
	<i>Sintaksis.</i> Bir hem iki başpaylı cümlälär. Bir başpaylı cümlelerin soyları. Bir başpaylı cümlälär: üzsüz cümlälär, belli üzlü cümlälär, bellisiz üzlü cümlälär, bütünneştirici üzlü cümlälär. Sadä cümlelerin sintaksis analizi.	7

	<i>Funkşional yazısı. Anotaşya. Konspekt.</i>	4
	<i>Refleksiv yazısı. Kiyat (mektup) – danışmak.</i>	4
	<i>Uydurulma yazısı. Dialog. Yazdırma (interyer, obyekt)</i>	4
	<i>Metaliterar yazısı. Bir lirika tekstinä komentariya yapmak.</i>	4
	Üredecinin bakışına görä saatların kullanması.	10
IX	<i>Sözleşmäk kulturasi. Dil – insanı sözleşmesindä temel aracı. Aazdan hem yazılı sözün speşifikası. Söz etiketi.</i>	3
	<i>Publişistik stili. Dergilär. Gazetalar. Ese.</i>	5
	<i>Sintaksis. Birsoy cümlä payları. Cümlelerin birsoy paylarında baalayıcılar hem bütüneştirici laflar. Birsoy cümlä paylarında durguçluk nişannarı.</i>	5
	<i>Artistik yaratmalarının janraları (epika, lirika, dramatika); artistik kolaylıkları: alegoriya, metafora, giperbola, epitet, metonimiya, yaraştırmak, tekrarlamak, antiteza.</i>	10
	<i>Danışmak. Koyulma laflar hem cümlelär. Laflar: da, belli ki, diil, yok. Duygucular cümledä.</i>	5
	<i>Roman.</i>	10
	<i>Söz teoriyası. Ofişial-izmetçilik stili. Yalvarım. Bildirim. <i>Kurikulum (curriculum) vitae.</i></i>	5
	<i>Sintaksis. Katlı cümlä. Baalayıcı dalsız katlı cümlä. Baalayıcısız dalsız katlı cümlä. Dalsız katlı cümledä durguçluk nişannarı. Dalsız katlı cümlelerin sintaksis analizi.</i>	6
	<i>Lafetmäk stili.</i>	3
	<i>Sintaksis. Dallı katlı cümlelär. Baalayıcı hem baalayıcısız. Dallı katlı cümlelerin soyları. Bellilikçi dal cümleleri. Tamamnıqçı dal cümleleri. Hallıqçı dal cümlelerin klasifikasiyası: erlik dal cümlä; zaman dal cümlä; nicelik dal cümlä; nekadarlık dal cümlä; yaraştırma dal cümlä; sebeplik dal cümlä; neetlik dal cümlä; sankilik dal cümlä; brakım dal cümlä. Birkaç dal cümleli katlı cümlelär. Durguçluk nişannarı baalayıcısız katlı cümlelerdä.</i>	12
	<i>Cümlelerin ayırılı ikincili payları (belliliin, hallikların, tamamnıkların ayırılması).</i>	4
	<i>Doorudan hem kiynaş sözü. Doorudan sözün kiynaş sözüne çevirilmesi.</i>	4
	<i>Punktuaşya: nokta, soruş nişanı, şaşma nişanı, virgül, nokta virgül, iki nokta, parantezlär, kaviçlar (tırnaklar), çok nokta.</i>	4
	<i>Funkşional yazısı: curriculum vitae, sv-i</i>	4
	<i>Refleksiv yazısı: argumentlemäk. Referat.</i>	4
	<i>Uydurulma yazısı: yazdırma (işleri, predmetleri, işlemini).</i>	4
	<i>Metaliterar yazısı: bir lirika tekstinä komentariya yapmaa; epika tekstin fregmentinä komentariya yapmaa. Tekstin kısıdan içindekilii (yakın tekstä).</i>	4
Üredecinin bakışına görä saatların kullanması.	10	

III. „GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA” PREDMETİN SPEŢİFİKA KOMPETENŢİYALARI

1. Aazdan sözleşmektä türlü söz situaŢiyalarında komunikativ işbirliindä pay alması, tekstin baalantısını hem içindekiliin diskusiyaya görä göstereräk.
2. Okumakta türlü strategiyların yardımınnan artistik hem diil artistik tekslerinin kabletmesi, gözlem hem kritika fikirlemesini göstereräk.
3. Komunikativ neetlenmelerin realizaŢiyasına deyni türlü tiplerdä aazdan hem yazılı tekstlerini kurêr, literatura dilinin (orfografiya, leksika, fonetika, gramatika, semantika) normalarını esaba alarak hem kendi-kendinä kontrol yapmasını, meraklı hem yaradıcı davranışını göstereräk.
4. Türlü-türlü okul hem yaşamak situaŢiyalarında dil hem okuyucu görgüsünü integrir etmää, interesi hem pozitiv davranışını göstereräk.
5. Millet kontekstindä kendi lingvistika hem kultura identikalın kabletmesi, kişiliin bütünnüünü, kıymetliini hem tolerantlıını göstereräk.

IV. „GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA” PREDMETİN ÜRETİM BİRİMLERİ

V KLAS

Kompetențiya (subkompetențiya) birimneri	İçindekilii birimneri	Üretim işleri hem produktlar
<p>1.1. Literatura yaratmalarının janralarını identifikaıyalamaa (tanımaa, belli etmää), literatura terminnerini aklında tutmaa.</p> <p>1.2. Monolog sözünü dialog sözündän ayirtmaa; dialog dartısmalarında aktiv payalmaa.</p> <p>1.3. Farklı lafetmäk situatıyalarına görä uygun leksikayı seçmää.</p> <p>1.4. Aazdan sözdä leksika hem gramatika yannıılıklarını duymaa.</p> <p>1.5. Aktiv seslemeyi uyunandırmmaa; komunikativ prinııplerini kullanmaa; informatıyanın kabul edilmesindä meraklanmayı göstermää.</p> <p>1.6. Literatura yaratmalarının struktura componentlerini, artistik kolaylıklarını duymaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monolog hem dialog formada tekstläär. • Annatıma, yazdırma tekstlerin strukturası. • Fikirini açıklayıp, yaratma kurmak. • Dialog dartısmalarında kendi bakışını açıklamak. • Dialogta aktiv pay almak, fikirini serbest açıklamak. • Tekstä oluşıların hronologiya sıralıı. • Artistik kolaylıkları (metafora, epitet, araştırma, tekrarlamak). • Konteksttä lafın maanası (semantikası). • Sinonimneri, omonimneri, antonimneri tanıamak (identifikaıyalamak). • Literatura hem nonliterar tekstlerdä eni lafları duymak; kurulu laflar; laflar aylesi. • Epika, lirika, tekstlerinin öz fikiri. • Nonliteratura (başka tekst tipleri) tekstläär. • Cümlä paylarının hem cümlelerin teksttä demeklii. • Artistik kolaylıkları; dildä zenginnet-mäk kolaylıklarını, arhaizmalar, neologizmalar. <p>Speıfika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - arhaizmalar, - neologizmalar, - metafora, - epitet. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşıtleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - epika hem lirika yaratmalarına analiz yapısınar; - analiz yapmakta artistik kolaylıklarını tanıısınar; - nonliteratura (başka tekst tipleri), tekstlerinin stillerini tanıısınar; - tekstleri duygulu okusınar; - temasını öz fikirini süjetini açıklasınar; - tekstleri duygulu okusınar; - tekstlerdä artistik kolaylıklarını bulsınar, analiz yapısınar; - kısa dialoglar kursınar, dialog sözünü devam etsinnär; - dilin zenginnetmäk yollarını belli etsinnär; - dooruyazılmasını açıklasınar. - dialog dartısmalarında aktiv payalsınar, başkasını meraklandırsınar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstä oluşıların hronologiya sıralımını açıklamak; - artistik kolaylıkları (metafora, epitet, araştırma) bilmäk; - teksttä kimi lafların kıynaş maanasını açıklamak; - literatura tekstlerinin süjeti, strukturası, epizodları; - cümlä paylarının hem cümlelerin teksttä demeklii; - koyulma laflar hem cümleläär; - kurulu laflar, katlı lafları bilmäk.

<p>2.1. Bilgileri hem becermelerini okunmuş tekstin öz fikrini identifikaşyalamaa.</p> <p>2.2. Tekstlerde eni lafları, deyimleri tanımaa, onnarın maanasını açıklamaa.</p> <p>2.3. Okunmuş tekstlerde eni leksikanın ekspresivliini açıklamaa.</p> <p>2.4. Literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını belli etməä; başka tekstlerin temalarından, baş ideyalarından yararlanmaa.</p> <p>2.5. İki personajı araştırrıp, karakteristika yapmaa; personajları yazdırmakta moral hem fizik kalitelerini açıklamaa.</p> <p>2.6. Literar hem nonliterar tekstlerin kısıdan içindekiliini açıklamaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • İdeya, baş ideya. • Artistik literatura, folklor (masal, dastan). • Tekstlerin içindekili hem strukturası (proza ya şiir formada). • Lafların öz maanası, ikincili maanası. • Kurulu laflar, yabancı laflar. • Yaratmaların temaları, baş ideyaları. • Sözlüklärän iş. • Personajların karakteristikası; teksti. Çalıştırmak (rezüme yapmak). • Epik hem lirik personajı. • Kiyat – bilgi verän: adı, autoru, bölümneri. • Teksti dooru hem açık okumak. • Okumak – model (1), tekstin içindekiliini annamak. • İkinci okumak – model (üüredici, üürenci). • Ayrırma (seçmä) okumak; soruşları cuvaplamaq. • Teksti fragmentlerä logika hem semantika payet-mäk hem adlamak (teksttän lafbirleşmelärän, sö-leyişlärän h.b.). • Planın kurulması; teksti adlamak/adını dliştirmäk; • bir fragmentin annadılması. içindekiliin annadılması, bir personajın adından (I, III üzdä). <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - maani, - yabancı laflar, - eskiz, - rezüme. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - türlü janrada tekstleri okunnar; - masalların, yazılı literatura yaratmaların temasını; - ideyasını, baş ideyasını bulsunnar hem açıklasınnar; - epik tekstlerinin speşifikasını esaba alsınnar; - artistik kolaylıklarını bulsunnar; - tekstlerde eni leksikayı seçsinnär; lafların öz hem ikincili maanasını açıklasınnar; birmaanalı hem çokmaanalı laflara analiz yapısınnar; - türlü kolaylıkların yardımından personajlara karakteristika yapısınnar; - baş hem ikincili personajları ayırtısınnar; - tekstlerde adlıkları tanısınnar; öz hem adetçä adlıkları ayırtısınnar; - türlü tip tekstlärän işlesinnär; logika fragmentlerinä bölsünnär; plan kursunnar; adlasınnar; - kısıdan annatsınnar; bir personajın adından annatsınnar; - soruşları cuvaplasınnar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - türlü janrada tekstleri okumak; - yazılı literatura yaratmalarında temayı, ideyayı, baş ideyasını bulmak, - epik tekstlerinin speşifikası; - lirik yaratmalarının ekspresivliini annamak; artistik kolaylıklarını bulmak; - lafların öz hem ikincili maanasını açıklamaq; birmaanalı hem çokmaanalı laflara analiz; - türlü kolaylıkların yardımından personajlara hareketistika; - baş hem ikincili personajları.
--	---	---

<p>3.1. İşidilmiş tekstin etika hem estetik paalliklarını duymaa.</p> <p>3.2. Dialogta aktiv pay almaa, gagauz dilindä lafetmää istediini göstermää, söz kulturasını kullanmaa.</p> <p>3.3. Kendibaşına okumayı ilerletmää.</p> <p>3.4. Yaratmalarda etika hem kultura paalliklarını identifikeyalamaa (tanımaa, belli etmää).</p> <p>3.5. Gramatika normalarına görä dooru yazmaya sınaşmaa hem yaşamakta kullanmaa.</p> <p>3.6. Tekstlerdä sinonimneri, antonimneri kullanmaa; leksikayı zenginnetmää;</p> <p>3.7. Ana dilinin speñifikasını hem özelliiklerini annamaa.</p> <p>3.8. Dialekt hem literatura formalarını bilmää.</p> <p>3.9. İnsannık paallikların hem dünnä bakışlarınin kategoriyalarını (iilik, dooruluk, insannık, esaplık, gözelliik) annamaa.</p>	<p>• Tekstin struktura normalarını kurmak.</p> <p>• Takririn strukturası.</p> <p>• İdeyalara not yapmak, kısa plan.</p> <p>• Dialog formasından tekstleri annatma tekstlerinä çevirmäk.</p> <p>• Tekstlerin üzerinä kendi bakışını açıklamak.</p> <p>• Personajları yazdırmak.</p> <p>• Artistik kolaylıkları.</p> <p>• Resimi yazdırmak.</p> <p>• Yazıda kendi fikirini, duygularını açıklamak.</p> <p>• Yazdırma tekstiär.</p> <p>• Oluşların, personajların yazdırılmasında. Dil kolaylıklarını kullanmak.</p> <p>• Kontekstä lafın maanası (semantikası), tekstlerdä eni leksikayı seçmäk.</p> <p>• Plan kurmak; işletmäk.</p> <p>• Adlık (öz hem adetçä adlı; hal, saabilik kategoriyası); aderlik (gramatika kategoriyaları: üz, sayı, hal).</p> <p>Speñifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - telefon mesaji, - bilet, - notlar. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstlerdä eni leksikayı seçsinnär; - lafların öz hem ikincili maanalarını açıklasınar; - birmaanalı hem çokmaanalı laflara analiz yapsınar; - verilmiş temaya görä takrir yazsınar; - tekstlerin planını kursınar; - tekstlerdä lafların maanasını açıklasınar; - sözdä semantika kategoriyalarını kullansınar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstin struktura normalarını kurmak; - personajları yazdırmak; - yazıda kendi fikirini, duygularını açıklamak; - plan kurmak; - orfografiya hem punktuatıya prinñipleri bilmäk.
--	--	--

<p>4.1. Yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog sözünü kullanmaa.</p> <p>4.2. Söz kulturasının (etiketini) kurallarını bilimää.</p> <p>4.3. Aktıv seslemeyi uygunlandırmaa, kommunikativ prinıptlerini kullanmaa.</p> <p>4.4. İnformatıyanın kabul edilmesindä meraklandını göstermää.</p> <p>4.5. Lafetmektä kendi bakışını, kayılıını, inkäriini, içindekilerini bilisinnär göstermää.</p> <p>4.6. Kendibaşına okumayı ilerletmää.</p> <p>4.7. Yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını tanımaa, belli etmää.</p> <p>4.8. Yaratmadakı personajların yaptıklarını kantara koymaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dialogta aktıv payalmaq, fikirini serbest açıklamak. • Dialogu ilerletmäk; nonverbal (başka sözleşmäk tipleri) elementlerini (mimika, jest). • Kullanmaq. • Yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını. • İdentifiqatıyalamak (tanımak, bellietmäk). • Analiz yapmak becermelerini yaşamakta uygun kullanmaq. • Türlü yaratmalar havezlän kurmak. • Kendi bakışını okumayı çıklamak ilerletmäk. • Literatıra tekstlerindä etika hem kultura elementleri. • Literar/nonliterar tekstlän iş/algoritm: leksikaylan iş (praktikada kullanmaq, aklında tutmaq). <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - söz etiketi, - biografiya, - avtobiografiya, - nonliterar tekstleri, - kutlamak yazısı. 	<ul style="list-style-type: none"> - dialog dartışmalarında aktıv payalsınнар; - başkalarını meraklandırınnar; - yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog sözünü kullanabilisinnär; - mimika hem jest kullansınнар; - farklı temalara görä yaratmalar kursunнар; - sözünü zenginnetsinnär; - yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifiqatıyalasınнар (tanısınнар, belli etsinnär); - analiz kendi bilgilerinä yapsınнар; - becermelerini yaşamakta uygun kullansınнар; - türlü yaratmalar havezlän kursunнар; - kendi bakışını açıklasınнар. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialogta aktıv payalmaq, - fikirini serbest açıklamak; - türlü tekst tiplerini annamak; - artistik hem bilim tekst stillerini bilimäk; - yaratmaları havezlän kurmak; - kendi bakışını açıklamak; - kendibaşına okumayı ilerletmäk.
---	---	---

<p>5.1. Türlü soyda, okunmuş hem annadılmış millet kontekstin içindekilini anlayıp kabletmää.</p> <p>5.2. Bilim hem artistik tekstlerin içindeliin düşünmekli kavramaa hem aklısında tutmaa.</p> <p>5.3. Okunmuş hem işidilmiş tekstlerin tipini belli etmää, içindeliindä baş informaijıyı seçmää.</p> <p>5.4. İşidilmiş tekstlerin temasını hem baş fikirini belli etmää.</p> <p>5.5. Konteksttä eni leksikanın maanasını annamaa hem açıklamaa.</p> <p>5.6. Tekstin içindeliini dooru annayarak, demekli, duygulu, çabuk okumaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informaijıya tipleri (monolog, dialog, audio, video). • Monolog: annatma teksti, yazdırma tekst; onnarın strukturası. • Aazdan tekstlerin önemni elementleri (komunikativ situaijıalar). Yaratma kurmak. • Dialog dartışmalar. • Artistik tekstin özelliklikleri. • Baalantılı sözün tipleri, sözün stilleri (artistik, bilim). • Sadä cümlelerin soyları hem payları. • Konteksttä lafn maanası (semantikası). • Sinonimneri, omonimneri, antonimneri tanımak (identifikaıyalamak). <p>Speıjıfika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - artistik, bilim stilleri, - lirika yaratması, - anotaıjıya, - kompozııjıya uygunuu, - rifma, ritm, - mektub-danıışmak. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşıtleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş tekstlerin tiplerini belli etsinnär, baş ideyasını, temasını, öz fikirini, strukturasını açıklasınnar; - informaijıyı işlettirsinnär; - nonverbal elementlerini adekvat kullansınnar; - lirika yaratmasına sadä analiz yapsınnar; - masaldan, dastandan personajları seçsinnär, onnarın yapıklarına görä analiz yapsınnar, yazılı literaturadan personajlarlan yaraştırısınnar; - avtorun harakteristikası personajlara; - sadä cümlelerini kullanarak, yazdırma tekstlerini düzsünnär; - metodları, çalınarı kullanarak, personajlara harakteristika versinnär. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monolog: yazdırma, informaijıyalı tekstläär kullannmak; - türlü temalara görä dialoglar kurmak; - literatura dilin normalarını halk lafetmesindä ayırtmak; - monolog; - annatma teksti, yazdırma teksti; - fikirini açıklayıp, yaratma kurmak; - dialog projesindä kendi bakışını açıklamak; - frazeolojiya konstruktıyaların sözdä kullannmak; - bir başpayılı cümleläär, dar hem geniş cümleläär.
---	--	--

Yılın bitkisinde son bilgiler hem becermeler:

- Gagauz dilinin orfografiya kurallarını kullanarak, demekli, annamaklı, dooru okumaa.
- Tekstin stillerini (bilim, artistik) bilmää.
- Tekstlerin soylarını (annatma, yazdırma, fikirlemä) içindekiliinä görä tanımaa.
- Yaratmaları açığöz okumaa, verili soruşlara cuvap etmää.
- Seslenmiş tekstnin temasını, mikrotemasını hem öz fikirini bellietmää.
- Seslenmiş tekstlerdän personajların yaptıklarına kendi bakışını açıklamaa.
- Aazdan sözün hem yazılı sözün benzeşmelerini hem özelliklerini annamaa.
- Tekstin içindekiliini, olaylarını hem personajların yaptıklarını esaba alarak soruş kurmaa.
- Tekstin logika argularını hem pauzalarını esaba alarak, demekli hem akıntılı okumaa.
- Artistik kolaylıklarını esaba alarak,yaratmanın personajlarına hem dilinä karakteristikta vermää.
- Dialog hem monolog sözündä kendi bakışlarını, fikirini açıklamaa.
- Kimi işidilmiş şiirlerin yada proza yaratmalarını belli edili paylarını ezber üürenmää.
- Teksti okuduktan sora sadä hem katlı cümlelerin durguçluk nişannarı için annatmaa.
- baş hem ikincili payları için annatmaa.
- Terminneri: metafora, epitet, yaraştırmaq bilmää.
- Komunikativ printiplerini kullanmaa; informatiyanın kabul edilmesindä meraklandını göstermää.
- Monologta yada dialogta ideyaları hem argumentleri kabul etmää.
- Millii hem genel insanlık özelliklerini, ana hem bütündünnä literaturaların başarılarını derindän annamaa.
- Okunmuş tekstin estetika hem etika paallıklarını duymaa.

Paallıklar:

Söz temalarını kurmak için teklif edilən tekstlər

5-inci klasa deyni

1. Vatan hem ana dili

NikolayTanasoglu „Bucak, Bucak”

Nikolay Baboglu „Ana dilimiz”, „Anam”, „Lunga-Lunga derecik”, „Çiidemnär”

Gavril Gaydarcı „Ana tarafım”

Kosti Vasilioglu „Şannı ol sän, halkım”, „Bucak”; „Paskellä”

Mina Kösä „Ana toprak”, „Benim tarafım”, „Kimä ana biz deeriz”

Vasi Filioglu „Bucak”, „İlkyaz sesi”, „Güneş”, „Ekmek için söz”

Todur Marinoglu „Biyaz fistan giimiş aaçlar”, „Lüzgär oynêêr”, „Gül-çiçek dolaylar”, „Zaman sözü”

2. Uşaklık hem aylä

MASALLAR „Cücä Todur”* „Kardaşlar”, „Dädunun hem babunun evi”

Nikoly Baboglu. Annatmalar. „Vani Çilingir”, „Çiçeklik başçası”, şiir „Anam”

Dionis Tanasoglu. „Analar”, „İklyazım geldi”

Kosti Vasilioglu „Paskellä”

3. Uşaklık hem oynnar

Maanilär. Söleyişlär hem bilmeycelär.

Halk türküleri: Adet hem şaka türküleri. Bitki zamandakı halk türküleri

Kosti Vasilioglu „Goguşun duuma günü”

Dimitri Kara Çoban. „Panayırdan”

Todur Marinoglu „Dostluk”

Petri Çebotar „Nastradinin türküsü”

Todur Zanet „Evlär”, „Şen oynêêr gaguzlar”, „İlkyaz”

4. İilik hem girginnik

Dimitri Kara Çoban. „Nişannar”

Gavril Gaydarcı „İki ool”

Mina Kösä „Dünnenin temeli”

Stepan Bulgar „Karpuz”,

Petri Çebotar „Fenalık”

Okumak için teklif edilən tekstlər

5-ci klas

Halk yaratmaları

Masallar

„Cücä Todur”* „Kardaşlar”, „Dädunun hem babunun evi”

Halk türküleri:

Adet hem şaka türküleri. Bitki zamandaki halk türküleri

Maanilər

Söleyişlər hem bilmeycelər

Annatmalar

Nikolay Tanasoglu. „Bucak, Bucak”

Dimitri Kara Çoban. „Nişannar”

Nikolay Baboglu „Vani Çilingir”, „Çiçeklik başçası”

Gavril Gaydarca „İki ool”

Kosti Vasilioglu „Goguşun duuma günü”

Mina Kösä „Dünnenin temeli”

Stepan Bulgar „Karpuz”

Petri Çebotar „Yıldız şafkı”, „Fenalık”

Todur Marinoglu „Dostluk”

Şiirlər

Dionis Tanasoglu. „Analar”, „İklyazım geldi”

Dimitri Kara Çoban. „Panayırdan”

Nikolay Baboglu „Ana dilimiz”, „Anam”, „Lunga-Lunga derecik”, „Çiıdemnär”

Gavril Gaydarca „Ana tarafım”

Kosti Vasilioglu „Şannı ol sän, halkım”, „Bucak”; „Paskellä”

Mina Kösä „Ana toprak”, „Benim tarafım”, „Kimä ana biz deeriz”

Petri Çebotar „Evlär”, „Şen oynêêr gaguzlar”, „İlkyaz”

Todur Marinoglu „Biyaz fistan giimiş aaçlar”, „Lüzgär oynêêr”, „Gül-çiçek dolaylar”, „Zaman sözü”

Vasi Filioglu „Bucak”, „İlkyaz sesi”, „Güneş”, „Ekmek için söz”

Ezber üürenmək için tekstlər

Aşaada verili tekst tiplerini teklif ediler ezber üürenmää:

V-ci klas: 2 lirikalı şiir, epika yaratmasından (teksttän) bir fragment (1/3 sayfa).

VI KLAS

Kompetenþiya (subkompetenþiya) birimneri	içindekiliin birimneri	Üretim işleri hem produktlar
<p>1.1. Sözlü informaiþya içindä temel hem detalli informaiþyayı ayırtmaa;</p> <p>1.2. Monolog sözünü dialog sözündän ayırtmaa; dialog dartışmalarında aktiv pay almaa.</p> <p>1.3. Aazdan sözdä leksika hem gramatika yannışlıklarını duymaa.</p> <p>1.4. Lafetmektä söz etiketin kurallarını kullanmaa, esaba almaa lefedenin baķışını.</p> <p>1.5. Lafedenin öz fikirini tanımaa hem onun için kendi baķışını göstermää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Baalantlı sözünün ilerlemesi. • Monolog: annatma, yazdırma, argumentlemäk. • Konteksttä lafn maanası (semantikası). • Monologta ya dialogta ideyalari hem argumentleri kabul etmäk. • Dialogta aktiv payalmak, fikirini serbest açklamak. • Yazdırmalı tekst. • Dialog kurması. • Argumentleri açklamak. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - argumentli açklamak, - yazdırmalı tekst. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - türlü tekstlerin tiplerin öz fikirini, strukturasını açıklasınnar; - informaiþyayı işlettirsinnär; - dialogu devam etsinnär; informaiþyayı logika sıralında aazdan açıklasınnar; - tekstlerdä lafların baş maanasını, ikincili manasını açıklasınnar; sözdä semantika kategoriyalarını kullansınnar; - sözünü sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin yardımınnan zenginnetsinnär; - yazılı literaturadan personajlarlan yaratırsınnar; - soruşlara cevap etsinnär hem tekstin içindekiliinä soruş koysunnnar; - tekstin içindekiliini soruşlara görä yada onnarsız annatsınnar; - literatura tekstlerin içindekiliini annatsınnar, annadıcının özünü diştiriräk, süjetin zamanını başka yaparak, dialogu annatmaya çeviriräk; - çekettirilmiş annatma tekstini yazdırma elementlerinnän ilerletsinnär; - söz etiketini kullananarak, verilmiş temaya görä dialog kursunnar; - cümlelerdä ürenilmiş söz paylarını dooru kullansınnar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lafların maanalarını açıklamak; - verili temalara görä rollu oyun kurmak; - dialog hem monolog kurmak; - tekstlerin tiplerini belli etmäk; - yaratmaların janrasını belli etmäk; - personajlara karakteristikta vermäk; - tekstin içindekiliini annatmak; - yazdırmalı tekst; - argumentleri açklamak; - şiir, fabula ezbere okumak; - verili temalara görä aazdan yartama kurmak.

<p>2.1. Okunmuş tekstin öz hem detalli elementlerini diferentşiyalamaa (ayirtmaa).</p> <p>2.2. Epika tekstlerinin speşifikasını esaba almaa; lirika yaratmalarının ekspresivliini annamaa.</p> <p>2.3. Literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını belli etmää; başka tekstlerin temalarının, baş ideyalarının yaratırmaa.</p> <p>2.4. İki personajı araştrıp, harakteristika yapmaa.</p> <p>2.5. Tekstlerde morfosintaksis elementlerini esaba almaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yaratmalarda artistik kolaylıklarının rolü (yaraştırma, epitet, metafora, alegoriya, antiteza). • Masal. Şiirli masal. • Şiir. Fabula. • Nonliterar tekstleri. Kutlamak yazısı. • Okunmuş teksttä eni lafların, deyimlerin açıklanması (sözlüün yardımınan). • Sözlüün zenginnetmäk kolaylıkları. tekstlerde yabancı lafların bulunması. • Temaların, baş ideyaların açıklanması türlü yaratmalarda. • Personajların harakteristika yapılmasında dialogun kullanılması. • Söz paylarının morfologiya kategoriyaları: adlık, nişannık, sayılık, aderlik; yardımcı söz payları: baalayıcılar, ardlarlar, paycıklar. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nonliterar tekstleri, - kutlamak yazısı, - alegoriya, - antiteza. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - türlü tekstleri okusunnar, intonaşıyayı, ses üsekleliini, logika urgusunu, pauza yapmasını kullansınnar; - teksti okuyup, tekstin soruşlarına cuvap versinnär, tekstin içindekilii için kendindän soruş kursunnar; - literatura yaratmalarında artistik kolaylıklarını tanısınnar; - okunmuş tekstlerde deyimlerin maanasını açıklasınnar; - literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını belli etsinnär; - türlü kolaylıkların yardımınan personajlara harakteristika yapsınnar; - tekstlerde söz paylarını identifikaçıyalasınnar (tanısınnar), belli etsinnär; - türlü tekstleri okusunnar, ses üsekleliini, logika urgusunu, intonaşıyayı kullansınnar; - söz paylarını konteksttä morfologiya sayımınının diişilmesini esaba alsınnar; - kendibaşına okumayı ilerletsinnär. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - teksti demekli, dooru, annamaklı okumak; - tekstin içindekiliiini annatmak; - rollerä görä okumak; - tekstin temasını, öz fikirini annamak; - harakteristika personajlara yapmak; - söz paylarını identifikaçıyalamak; - sözlüü zenginnetmäk; - deyimlerin maanelarını açıklamak; - kutlamak yazısı; - artistik kolaylıklarını tanımak.
--	---	--

<p>3.1. Cümleleri, frazaları doo- kurmaa; orfografiya, punktuatşiya normalarını dooru kullanmaa.</p> <p>3.2. Türlü yaratmalar havezläñ açıklamaa, zengin leksikayı kullanmaa.</p> <p>3.3. Tekst kurulmasında morfo- sintaksis normalarını kullanmaa, punktuatşiya kurallarını esaba almaa.</p> <p>3.4. Nonliterar tekstleri dooru yazmaa: kutlamak yazısı, elektronik mesajı, biblioteka fişasını doldurmaa.</p> <p>3.5. Becermää kullanmaa biblioteka kaynaklarını, interneti, yardımcı (alternativa) literaturayı.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Bakışını argumentlemäk; okunmuş teksti işletmäk; okunmuş tekstlerä görä kendi fikirini açıklamak; resimi yaz- dırmak. ● Tekstlerin sintaksisä görä doo- ru kurulması. ● Fikirin açıklanmasında nişan- nikların, sayılıkların, aderlikle- rin kullanması. ● Konteksttä gramatika kate- goriyaların dooru kullanması adlık, sayılık, aderlik, nişannık, baalayıcı, ardlañ. ● Sintaksis funkşiyalarını cümle- dä kullanmak. ● Nonliterar tekstleri. Kutlamak yazısı. Biblioteka fişanın dol- durması. ● Elektronik mesajı. ● Yaratıcı yazı. Dialog yazmak. ● Refleksiv yazması. ● Argumentleri açıklamak. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - biblioteka fişası, - elektronik mesajı, - üz aderlii, - hatırlık aderlii, - gösterici aderlii, - bellilikçi aderlii, - bellisiz aderlii, - inkär aderlii, - saabilik aderlii, - soruş aderlii, - ilişki aderlii, - sıra sayılı, - sayı sayılı. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - türlü tekstleri yazsınnar, onların cümlelerinde bulsınnar orfografiya hem punktuatşiya kurallarını, söz payların doo-yazılımasını açıklasınnar; - verili temaya görä kısa bir baalantılı söz ya tekst yazsınnar; - takdir yazmaa becermeklerini ilerletsinnär; - yaratmalarını artistik kolaylıklarınan zenginnetsinnär; - verili temaya yaratma kursunnar; - türlü tekst tiplerinde nişannıkları, aderlikleri, sayılıkları identifikeyalasınnar (tanısın, belli etsin), morfosintaksis analizini gerçekleştirsinnär; - tekstlerde ardlarların rolünü açıklasınnar; - kutlamak tekstlerini yazsınnar; - biblioteka fişalarını doldursunnar; - verili tekliflerä görä elektronik mesajlarını yazsınnar; - okunmuş tekstä görä refleksiv yazısı yapsınnar; - türlü temalara görä dialog yazsınnar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontrol diktantı yazmak, - takrir yazmak, - toplum testleri, - elektronik mesajı yazmak, - dialog yazmak, - refleksiv yazısı, - argumentleri açıklamak, - yaratma, - biblioteka fişası.
--	---	--

<p>4.1. Monolog sõzundä fikirini açık hem dooru sincirlemää (sıralamaa).</p> <p>4.2. Aazdan sõzdä gagauz dilinin gramatika kategoriyaalarını kullannmaa.</p> <p>4.3. Komunikativ situatıyalarında aktiv pay almaa.</p> <p>4.4. Lafetmektä dooru kullannmaa sõz etiketini, hesaba almaa lafedän kişinin bakışını.</p> <p>4.5. Lafetmektä kendi bakışını, kayıllını, inkäriini, içindekilerini biisinnär göstermää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kendi bakışını argumentlemäk. • Replikaları dialog sõzundä kullannmak. • Dialogu kapatmak. • Nonverbal (başqa sözleşmäk tipi, jest, mimika) elementlerini dialogta adekvat kullannmak. • Dialogta bakışını (karşılık bakışını) açıklamak. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sõz etiketi. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog sõzünü kullannabilsinnär; - mimikanın hem jestlerin kullannılmasına dıkat etsinnär; - tekstlerin öz fikirini açıklasınnar, kendi bakışını verili temalara açıklamaa becersinnär; - kısa dialoglar kursunnar; - dialogu devam etsinnär; - analiz kendi bilgilerine yapsınnar, becermelerini yaşamakta uygun kullansınnar; - yazıda kendi fikirini, duygularını açıklasınnar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monolog, - dialog, - soruş koymak, - soruşlara cevap etmäk, - nonliterar tekstleri kurmak, - argumentlemäk, - refleksiya yazısı, - dialogta aktiv pay almak, fikirini serbest açıklamak, kendibaşına okumak.
<p>5.1. Aktiv seslemeyi uygunnandırmamaa; komunikativ printıplerini kullannmaa; informatıyanın kabul edilmesindä meraklandını göstermää.</p> <p>5.2. Monolog sõzundä fikirini açık hem dooru sincirlemää (sıralamaa).</p> <p>5.3. Okunmuş tekstin öz hem detallı elementlerini diferentıyalamaa (ayırtmaa).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sõz çeşitleri. Monolog hem dialog sõzü. • Tekstin planı. Yazdırmalı tekstlerin kullannılması. • Sõz paylarının morfologiya kategoriyaaları: nişannık, sayılık, aderlik; yardımcı sõz payları: baalayıcı, ardıaf, paycık. • Kıyat – kultura obyektı. Kıyatın din strukturası. • Masal, şiiri masal. • Şiir, fabula. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatıyayı logika sıralında aazdan açıklasınnar; - dialog dartışmalarında aktiv payalsınnar; dialogu devam etsinnär; - yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog; - komunikativ situatıyalarında aktiv payalsınnar; sõzünü ilerletsinnär; - tekstlerdä lafların baş maanasını, ikincili maanasını açıklasınnar; - sõzdä semantika kategoriyaalarını kullansınnar; - sõzünü sinonimlerin, antonimlerin, omonimlerin yardımınnan zenginnetsinnär; - verili temalara görä kıyat sergilerini hazırlasınnar; - masaldan personajları seçsinnär; onnarın yaptıklarına görä analiz yapsınnar; - şiirleri, fabulaları ezberi üürensinnär.

<p>5.4. Kendibaşına okumayı ilerletmää; yaratmalarda etika hem kultura paalikkalrını identifikaajalamaa.</p> <p>5.5. Havezläñ göstermää kendi baalantsısını lafedän kişiyläñ, kullanarak türlü soruşları hem çıkış yapmaları, kendi bakişını lafetmenin içindeli için üzä çıkarmaa.</p> <p>5.6. Göstermää, ki ana dilinin yardımnan dünneyi, gagauz halkının kulturaasını hem paalikkalrını var kolayı tanımaa.</p>	<p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - şiri masal, - fabula, - adlık, - aderlik, - nişannık, - sayılık, - baalayıcı, - ardlaf, - paycık, - izmetçi adlar. 	<p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialogta pay almak; - monolog kurmak; - dialog kurmak; - tekstä plan kurmak; - şiri ezbelemäk; - artistik yaratmaların janralarını belli etmäk; - yazdırmalı tekst kurmak; - kıyat sergisi; - kendibaşına okumak
<p>Yılın bitkisindä son bilgilär hem becermekläär:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Üredicinin, lafednerin sözüñü üürenilmiş temaların içindeliñä görä, hergünkü stuaajyalarda kabletmää hem annamaa. • Üürenmäk tekstlerin içindekilini kabletmää hem annamaa. • Aazdan hem yazılı söleşmäk araçlarını (verbal hem nonverbal) kabletmää, annamaa, aklında tutmaa hem adekvat kullanmaa. • Yaratma personajların yaptıklarını kantarlamaa, verili temalara görä, plana görä hem plansız tekst kurmaa. • Tekstleri annamaklı, dooru, çabuk hem demekli okumaa işbirliin läüzimnini, annamaa. • Üüretmäk tekstlerini audio-, tele-, videotedankların yardımnan kabletmää hem annamaa. <p>Paalikkalar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktiv seslemevi uygunnandırmaa; komunikativ printiplerini kullanmaa; informaaşın kabul edilmesindä meraklandını göstermää. • Kendibaşına okumayı ilerletmää; yaratmalarda etika hem kultura paalikkalrını identifikaajalamaa (tanımaa, belli etmää). • Analiz yapması becermeklerini yaşamakta uygun kullanmaa. • Türlü yaratmalar havezläñ kurmaa, kendi bakişını açıklamaa, argumentlemää. • Türlü komunikativ stuaajyalarda tolerant olmaa hem saygı göstermää. 		

Söz temalarını kurmak için teklif edilən tekstlər

6-cı klas.

1. Vatan hem ana dili

Nikolay Tanasoglu „Bucak kırları”

Kosti Vasilioglu „Bucak”

Gavril Gaydarcı „Ana dilimä”, „Ay, Bucaam, Bucaam!”

Todur Zanet „Bucaam”, „Bucak kışı”

2. Adam, tabiat (natura) hem dünnä

Nikolay Tanasoglu „Bostanda”, „Güzün”

Dimitri Kara Çoban „Fanatik”

Nikolay Baboglu „Sırcık”, „Vani”

Mariya Kuyumcu „Romantikali oynnar”

Todur Marinoglu „İlkyaz zararı”, „İzin”, „Tabeet”, „Düş”

Mariya Mercanka „Büülü gözellik” (troița otun yazdırması)

3. Halk adetleri

Dimitri Kara Çoban „Eni yıla karşı”, „Evelki adet”

Nikolay Baboglu „Altıncık Bucak”, „Hay Moldova, Vatanım!”

Stepan Bulgar „Canavar yortuları”

Stepan Kuroglu „Çöşmenin dä boyunda”, „Ana sıcaa”

Vasi Filioglu „Unudulma adet”

Mariya Mercanka „Kadem kaynaa” („Paskellä önündä yortulu günnär”, „Trpoița”)

Aleksandra Kristova „Paskellä küçüklüümdä”

4. Ariflik hem kismet

Nikolay Baboglu „Dädum”

Todur Marinoglu „Pay etmektä”, „İzin”, „Tabeet”, „Düş”, „Karezlik”

Kosti Vasilioglu „Ana-boba”, „Saba”

Vasi Filioglu „Adamın kismet”, „İnsanın ustalrı”

Nikolay Baboglu „Manuş”

Okumak için teklif edilən tekstlər

6-cı klas

Gagauz halk yaratmaları (folklor)

Masallar

Halk yaratması „Delicä”, „Garga,”

Annatmalar

Nikolay Tanasoglu „Bucak kırları”, „Bostanda”, „Güzün”

Dionis Tanasoglu „Bozka”

Dimitri Kara Çoban „Dua”, „Suratsız”, „Fanatik”

Nikolay Baboglu „Dädum”, „Sıırcık”, „Vani”, „Karımcalık”, „Dut imektä”

Kosti Vasilioglu „Bucak”

Stepan Bulgar „Usta”, „Kardaşlar”

Mariya Kuyumcu „Romantikali oynnar”

Todur Marinoglu „İlkyaz zararı”, „İzin”, „Tabeet”, „Düş”, „Karezlik”, „Karayka”

Fıkralar

Petri Çebotar „Seslemiş bobasını”, „Bän taradım”, „Şaşmalı tavşam”

Şiirli masal

Nikolay Tanasoglu „Kuşlar bey seçerlär”

Şiirlär

Nikolay Tanasoglu „Paalı Çadırım”

Dimitri Kara Çoban „Eni yıla karşı”, „Evelki adet”

Nikolay Baboglu „Altıncık Bucak”, „Toprak”, „Sallangaç”, „Hay Moldova, Vatanım!”, „Gözäl gül sana!”

Gavril Gaydarcı „Ana dilimä”

Stepan Kuroglu „Toprak”, „Toprak kokusu”, „Çöşmenin dä boyunda”, „Ana sıcaä”

Kosti Vasilioglu „Küçük Bucak”, „Ana-boba”, „Sabaä”, „Eni yıllan”

Mina Kösä „Seläm sana, topraam!”, „Üreemin topraä”, „Ana dilim”

Todur Zanet „Bucaam”, „Bucak kışı”, „Eski çöşmä”, „Ana dilim”, „Ayaz”

Vasi Filioglu „Adamın kısmeti”, „İnsanın ustalılı”, „Baaşlêêrim”, „Unudulma adet”

Ezber üürenmäk için tekstlär

Aşaada verili tekst tiplerini teklif ediler ezber üürenmää:

VI-cı klas: 2 lirikalı şiir, epika teksstän fragment (1/3 sayfa).

VII KLAS

Kompetenþiya (subkompetenþiya) birimneri	içindekilini birimneri	Üretim işleri hem produktlar
<p>1.1. Okumaktan sora aazdan sözdä fikirini serbest açıklamaa.</p> <p>1.2. Fikirlemä elementlerini kullanarak, tekstin içindekilini kısadan annatmaa, öz fikirlerini açıklamaa.</p> <p>1.3. Aazdan sözdä gagauz dilinin semantika kategoriyalarını esaba almaa.</p> <p>1.4. Morfo-sintaksis normalarını dooru kullanmaa.</p> <p>1.5. Lafetmektä kendilerin hem lafedän kişinin söz yannışlıklarını doorutmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fikirini açıklayıp, yaratma kurmak. • Dialag dartaşmalarında kendi bakışını açıklamak. • Fikirlemä hem yazdırma tekstleri kurmak; • Türlü tekst tiplerinde sözlerin maanasını açıklamak. • Sinonimnär antonimnär omonimnär, çokmaanalı laflar. • Dişilän (adlık, aderlik, işlik h.b.) hem dişilmäz (nişannık, iştennik h.b.) söz paylarını kullanmak. • Cümleleri dooru kurmak. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fikirlemä, - yazdırma, - dişilän söz payları, - dişilmäz söz payları. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fikirlemä, yazdırma tekstler kursunнар; - öz fikirini açıklasınнар; - kendi bakışını açıklasınнар; - tekst tiplerinde sözlerin maanasını açıklasınнар; - sinonimneri antonimneri omonimneri, çokmaanalı lafları tanısınнар, kullanısınнар; - aazdan sözdä dişilän hem dişilmäz söz paylarını kullanısınнар; - yaratmalara analiz yapmaa bilsinnär; - sözündä cümle payların topikasını (sıralımı) kullanısınнар; - fikirini açıklayırken, cümleleri dooru kursunнар. <p>Produktlar</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstlerin strukturalarını annamamak; - artistik kolaylıkları bulmak; - yaratmalarda temalarını, baş ideyalarını açıklanmak; - literatüra tekstlerin analizini yapmak; - çokmaanalı lafları tanımak; - sözündä cümle payların topikasını (sıralımı) kullanmak; - sözünü zenginnetmäk; - söz kulturasını kullanmak.
<p>2.1. Artistik hem diil artistik tekstlerini annamaa.</p> <p>2.2. Tekstlerin türlü stillerini okuyup-annamaa, speşifikasını esaba almaa, lirika yaratmanın ekspresivliini annamaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekstin artistik hem diil artistik stilini annamak. • Bakışını argumentlemäk. • Personajları yazdırmaq. • Yazıda kendi fikirini, duygularını açıklamak. • Fikirlemä, yazdırma tekstler. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - türlü tekstler okusunнар (artistik diil artistik), temalarını yazısınнар; - öz fikirini açıklasınнар; - tekstlerin stillerini annasınнар; - lirika yaratmanın ekspresivliini annasınнар; - personajlara harakteristika versinnär;

<p>2.3. Literatura tekstlerin temalarını, baş ideyasını belli etmə. Başka tekstlerin temalarını, baş ideyasını araşdırmaq.</p> <p>2.4. Orfoqrafiya, punktuatiya normalarını dooru kullanmaa.</p> <p>2.5. Gramatika kurallarını dooru kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lirik yaratmalarında artistik kolaylıqlarını bulmaq. • Oluşların, personajların yazdırılmasında dil/stil kolaylıqlarını kullanmaq. • Türlü yaratmalarda baş ideyasını açıklamak. • Artistik analizini yapmak. • İşliklerin diişilmesi şindiki, geçmiş, gelecek zamanlarda. • Tekstleri sintaksisä görä dooru kurulumak. • Fikirin açıklanmasında işlik hem iştennik, hallıştennik formalarını kullanmaq. • Orfoqrafiya hem punktuatiya printipleri iştennik hem hallıştennik lafçevirtmelerində. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - literar hem nonliterar tekst, - işlik, iştennik, - hallıştennik, - dil/stil kolaylıqları. 	<ul style="list-style-type: none"> - tekstlərdä işliklerin zamannarını identifikasiyalasınar, analiz yapsınar; - iştennik hem hallıştennik çevirtmelerində durguçluk nişannarını dooru kullansınar. <p>Produktlar</p> <ul style="list-style-type: none"> - personajları yazdırmak; - lirika yaratmalarında fikirini, duygularını açıklamak; - orfoqrafiya hem punktuatiya printipleri iştennik hem hallıştennik lafçevirtmelerində bilmäk.
<p>3.1. Tekstin stilini hem tipini onun içindeliinä görä annamaa.</p> <p>3.2. Aazdan hem yazılı tekstlər türlü maana hem funktiya stilerində hem janralarda, koruyarak tekstin struktura normalarını kurmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tekstin struktura normalarını kurmaq. • Bakışını argumentlemäk. • Personajları yazdırmak. • Yazıda kendi fikirini, duygularını açıklamak. • Fikirlemä, yazdırma tekstlər. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - türlü tekstlər okusunar, temalarını yazsınar; - öz fikirini açıklasınar; - verilmiş temaya görä takrir yazsınar; - tekstlerin planını kursunar; - tekstlərdä lafların maanasını açıklasınar; - sözdä semantika kategorialarını kullansınar;

<p>3.3. İşidilmiş tekstin leksika-gramatika özelliklerini esaba almaa; sözdä semantika kategoriyaalarını kullanmaa.</p> <p>3.4. Verilmiş temaya görä tekrar yazmaa.</p> <p>3.5. Orfografiya, punktuatıya normalarını dooru kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oluşların, personajların yazdırılmasında dil/stil kolaylıklarını kullanmak. • Kontekstä lafin maanası (semantika kasi). • Plan kurmak. • İşliklerin diişilmesi şindiki, geçmiş, gelecek zamannarda. • Tekstleri sintaksisä görä dooru kurmak. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstin stılleri, tipleri, - kompozıtiya uygunuu, - artistik demekliin kolaylıkları, - aliteratıya, tekrarlamak, - poema. 	<ul style="list-style-type: none"> - yazıda katlı işlikleri dooru kullansınнар; - tekstlerdä işliklerin zamannarını identifikaşıyalasınнар, analiz yapsınнар; - iştennik hem halıştennik çevirtmelerindä durguçluk nişannarını dooru kullansınнар. <p>Produktlar</p> <ul style="list-style-type: none"> - personajları yazdırmak; - yazıda kendi fikirini, duygularını açıklamak, - plan kurmak; - işliklerin diişilmesi şindiki, geçmiş, gelecek zamannarda anlamak; - orfografiya hem punktuatıya printıpleri iştennik hem halıştennik lafçevirtmelerindä bilmäk.
<p>4.1. Yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog sözünü kullanmaa.</p> <p>4.2. Söz kulturasının (etiketini) kurallarını bilmää.</p> <p>4.3. Aktiv seslemeyi uygulanıdırmaa, komunikativ printıpleri kullanmaa.</p> <p>4.4. İnformatıyanın kabul edilmesindä meraklandını göstermää.</p> <p>4.5. Kendibaşına okumayı ılerletmää.</p> <p>4.6. Yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını tanımaa, belli etmää.</p> <p>4.7. Bilgilerinä analiz yapmaa, becermelerini yaşamakta uygun kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monologta ya dialogta idevaları hem argumentleri kabul etmäk. • Dialogta aktiv payalmak, fikirini serbest açıklamak. • Dialogu ılerletmäk. • Nonverbal (başka sözleşmäk tipleri) elementlerini (mimika, jest) kullanmak. • Dialogta bakışını (karşılık bakışını) açıklamak; • Türliü tekst tipleri. • Türliü tekst stılleri. • Yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikaşıyalamak (tanımak, belli etmäk). <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monolog, dialog, - karşılık bakış, - etika, - nonverbal (mimika, jest), - tekst stılleri, tipleri. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialog dartışmalarında aktiv pay alsınнар; - yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog sözünü kullanabilsinnär; - farklı temalara görä yaratmalar kursunнар, işliin formalarını kullansınнар; - yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikaşıyalasınநar (tanısınநar, belli etsinnär); - analiz kendi bilgilerinä yapsınநar; - kendi bakışını açıklasınநar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialogta aktiv payalmak, fikirini serbest açıklamak; - türliü tekst tiplerini anlamak; - türliü tekst stılleri bilmäk; - yaratmaları havezlän kurmak; - kendi bakışını açıklamak; - kendibaşına okumayı ılerletmäk.

<p>5.1. Aazdan sözdä leksika hem gramatika yannışlıklarını duymaa.</p> <p>5.2. İşidilmiş tekstin leksika-gramatika özelliklerini esaba almaa; sözdä semantika kategoriyalarını kullanmaa.</p> <p>5.3. Tekstin strukturasını praktika işlerinde annamaa.</p> <p>5.4. Dialogları kurarkan, söz kulturasını hem etiketini kullanmaa.</p> <p>5.5. Yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikaçalamaa (tanımaa, belli etmää).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aazdan tekstlerin önemi elementleri (komunikativ situatıyalar). • Dialog sözüni iletme hem ba-şarmak. • Konteksttä lafın maanası (semantika). • Sinonimleri, omonimleri, antonimleri identifikaçalamak (tanımak, bellietmek). • Alma laflar. • Kurallarını dooru kullanmak. • Fikirini açıklayıp, yaratma kurmak. • Dialog dartsımlarında kendi bakışını açıklamak. Leksika. • Kendi bakışını argumentlemäk. • Etika hem kultura paalılıklarını identifikaçalamak. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - çokmaanalı laflar, - diişilän hem diişilmäs söz paylarının, - uygun sözlär hem lafçevirtmeleri, - epika hem lirika personajı, - tekst tipleri, tekst stilleri. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekst tiplerinin içindekiini, öz fikirini, baş ideyasını, temasını, strukturasını, işlemin iletlenmesini annasınнар; - informatıyayı logika sıralında görä aazdan açıklasınнар; - dialogu devam etmää becersinнар; - informatıyayı logika sıralına görä açıklasınнар; - tekstlerdä lafların baş maanasını, ikincili maanasını açıklasınнар; - sözdä semantika kategoriyalarını kullansınнар; - yabancı lafları dooru kullansınнар; - tekstlerdä yada üürencilerin başka sözündä leksika hem gramatika yannışlıklarını duysınнар. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstin öz fikiri, baş ideyası, teması; - informatıyayı logika sıralını görä açıklamak; - sözündä semantika kategoriyalarını kullanmak; - sözündä leksika hem gramatika yannışlıklarını duymak; - tekstin problemalı soruşlarına cevap vermäk; - kişinin informatıya neetini annamak; - kultura paalılıklarını identifikaçalamak.
---	---	--

Yılın bitkisinde son bilgiler hem becermeler:

- Sözüñ situatıyasını: kiminnän, angı neetiän lafediler tanımaa.
- Birkimseyin lafetmenin temasını, öz fikirinin hem neetini annamaa.
- Teksti birkaç parçaya bölmää, herbir parçanın adını koymaa.
- Cümlelerdä işliklerin, iştenniklerin hem halistenneklirenin düzülmesi için annatmaa.
- Kimi tekstlerin süjetini okuyup-diiştirmää.
- Teksti dooru, annamaklı, hızlı hem demekli okumaa.
- Gagauz dilinin temel literatıra dooru yazmak normalarını kullanmaa.
- Dialogta cümlelerin tiplerini bulmaa.
- Lafetmenin hem yazmanın aralarında farkını bulmaa hem ona argument vermää.
- Kendinin hem başkasının sözünä hem yazısına kontrol yapmaa.
- Takrirdän hem yaratmadan istedikleri: üüsek maanalık, emoıyıalık hem uygunnuk kompozıtıya tarafından annamaa.
- Aktiv seslemeyi uygulanıdırmaa; komunikativ prinıptlerini kullanmaa; infoırmatıyanın kabul edilmesindä meraklandıını göstermää.
- Yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog sözünü kullanabilmää.
- Kendibaşına okumayı iletmetmää; yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikatıyalamaa (tanımaa, belli etmää), analiz yapmaa becermelerini yaşamakta uygun kullanmaa.
- Türülü yaratmalar havezläñ kurmaa; kendi bakişını açıklamaa.

Paalılıklar:

Söz temalarını kurmak için teklif edilən tekstlər

7-ci klas

1. Vatan hem ana dili

Nikolay Tanasoglu „Bizim küü”

Vasi Filioglu „Bucak”

Kosti Vasilioglu „Kendi yurtluunda sıcak hem raat”, „Sana benim türküm”

Dionus Tanasoglu „Vatana”

Grigore Vieru „Ana dilindä”

Petri Yalinci „Kucaklêêrim”

Petri Moyse „Bucak”

2. Şkola – kişiliin ilerlemäk çevresi

Kostaki Kosti „Saygılı bay Todur!”

„Genä şkolaya”, „Bilgi hem ruh zenginnii”

„Şkola bibliotekasında”

3. İlk gençlik (omročecmæ) hem dostluk

Nikolay Baboglu „Görüntülär”

Kosti Vasilioglu „Telefonda”

Petri Yalinci „İki kardaş”

4. İnsan hem ecel (kader)

Vlad Karagançu „Üsüz ecel”

Nikolay Baboglu „Ayva çiçekleri”, „Çiftçi eceli”

Stepan Bulgar „Damga”, „Topal”

Stepan Kuroglu „Çoyun biri”

V. Suhomlinskiy „Haliz adam”

Nikolay Tanasoglu „Sofi”.

Okumak için teklif edilən tekstlər

7-ci klas

Gagauz halk yaratmaları (folklor)

Masallar

„Dimitraş-Pıtraş”, „Kül Pepeleşkası”

Literatura masalı

Kosti Vasilioglu „Okunmuş su”

Annatmalar

Dimitri Kara Çoban „Yolda kari”

Nikolay Baboglu „Eski adetlär batêrlar”
Kosti Vasilioglu „Pavlusun dostu”, „Hoş geldiniz”
Stepan Bulgar „Dolaşmak”
Petri Çebotar „Aydarlı Adestä”, „Kırma kokusu”
Mariya Kuyumcu „Gel, anam, evä”

Poema

Dionis Tanasoglu „Andrey Galağan”

Şiirli masal

Gavril Gaydarcı „Kara Kotoy”

Şiirlär

Dionis Tanasoglu „Çalêr sazlar”, „Genç kasabam”, „Vatana”
Dimitri Kara Çoban „Kotlon başında düşünmäk”, „Nereyä kim gider?”, „Eh, kardaşım, ba kardaş!”, „Gecä bulut”
Nikolay Baboglu „Toprak”, „Sän, ecelim”, „Beklemäk”, „Yol-yolcaaz”
Gavril Gaydarcı „Çatırık yolda”, „Taraflım diişer”
Stepan Kuroglu „Girgin çoban”, „Tatlı ses”, „Canalı”, „Allahtan izin”
Kosti Vasilioglu „Sana benim türküm”, „Yollar”, „Renkli güz”, „Kış gecesi”, „Severim herbir zamanı”
Mina Kösä „Yaşa, Bucaam – ana topraam!” „Fikir duuması”, „İlkyaz”, „İki usta”, „Kalmayayım borçlu”, „Eh, türküm”
Petri Çebotar „Ana lafı”, „Uzaklıkta”, „Güz”
Todur Zanet „Gagauz milli marşı”, „İnsana lâzım”, „Olun yalpak!”, „Anama kiyat”, „Bucaam”, „Ana dilim”, „Pınar”
Todur Marinoglu „Sana, mamu!” „Sancılar”, „Güz duyguları”, „Yaamur”
Vasi Filioglu „Üreemdän”, „Sevinerim”, „Cömertlik”, „Şen ol, Gagauzistan!”

Ezber üürenmök için tekstlär

Aşaada verili tekst tiplerini teklif ediler ezber üürenmää:

VII-ci klas: 3 lirikalı şiir, 1 fragment poemadan (1/3 sayfa).

VIII KLAS

Kompetenþija (subkompetenþija) birimneri	içindekilini birimneri	Üretim işleri hem produktlar
<p>1.1. Söz kullanasını kullanarak, dialog, monolog kurmaa, projekt korumasında pay almaa.</p> <p>1.2. Teksttä oluşların kronologiya sıralına görä annatmaa, kendi başını personajların yaptıklarına, türlü olaylara göstermää, kendi pozitiyasını argumentlemää, inandırmaa.</p> <p>1.3. Serbest/bölmümzä lafbirleşmelerini hem sadä cümlelerin soylarını açıklamaa.</p> <p>1.4. Lirik yaratmanın analizinde artistik kolalıklarınan kullanmaa.</p> <p>1.5. Fikirlemä tekstin payların strukturasını açıklamaa, informaiyayı işlettirmää.</p> <p>1.6. Literatura yaratmalarının janralarını identifiqaiyalamaa (tanımaa, bellietmää), iteratura terminlerini aklında tutmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Teksttä oluşların kronologiya sıralılı. • Artistik kolaylıkları (alegoriya, metafora, giperbola, epitet, yaraştırmaq, tekrarlamak, antiteza). • Lirik yaratmanın strukturasının elementleri: ritmika (urguların sıralanması); rifma (sıraların sonunda ses ya kısım uydurulması). • Nonliterar (başka tekst tipleri) tekstleri (mektub-danışmaq) • Proekt: Kiyat nicä kultura obyektı. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - serbest/bölmümzä lafbirleşmesi, - lirika yaratma struktura komponentleri, - tezis, argument, çıkış, - ritma, intonaşıya, sesin tembrasi, - literatura kolaylıkları: alegoriya, metafora, giperbola, epitet, yaraştırmaq, tekrarlamak, antiteza), - diskusiya, debata, proekt, - sadä cümüä. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstlerin içindekilini ana dilinde kronologiya sıralına, yakın tekstä yada kısıdan annatsınnar; - serbest/bölmümzä lafbirleşmeleri, türlü sadä cümlelerin soylarını sözündä kullansınnar; - serbest/bölmümzä lafbirleşmeleri, sadä cümlelerde baş payları hem ikincili payları bulup-açıklasınnar; - nonverbal elementlerini (ritmay, intonaşıyayı hem sesin tembrasi) adekvat kullansınnar; - söz temasına görä dialog, monolog kursunnar; - nonliterar (başka tekst tipleri) tekstlerin stillerini tanısnınnar; - lirika yaratmalarına analiz yaparkan, yaratmanın strukturasını elementlerini açıklasin, artistik kullansınnar; - dartışmalarda kendi fikirini serbest açıklasınnar; - fikirlemä tekstin payların strukturasını koruyarak, tekst düzsünnär. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - serbest/bölmümzä lafbirleşmeleri, türlü sadä cümlelerin soyları; - dialog, monolog (fikirlemä tekst); - intervyu; - rollü oynunnar; - aazdan prezentaşıyaların koruması (5 min aazdan sözü veriler); - aazdan dokladlar.

<p>2.1. Tekstleri dooru, annamaklı, çabuk, duygulu hem demekli okumaa.</p> <p>2.2. Literatura tekstlerindä logika semantika fragmentlerä bölüp, fragmentlerin aralarında baalantıyı göstermää.</p> <p>2.3. Okumakta tekstlerdä serbest/bölünmöz lafırlaşmaları, sadä cümlelerin soylarını bulmaa.</p> <p>2.4. Plana görä tekstleri okumaa.</p> <p>2.5. Literar hem nonliterar tekstlerdä türlü okumak strategiyaları kullanmaa.</p> <p>2.6. Kendibaşına okumayı ilerletmää, ana dilini ilerletmää için türlü sözlüklär kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Literar hem nonliterar tekstlerdä türlü okumak strategiyaları. • Lirika yaratmasında logika urgusu. • Virtual/elektron bibliotekası, onun soyları. • Kendibaşına okumak. • Baalantılı söz hem onun uurları: derin maanali, kompozitiya uygunuu. • Dooru, annamaklı, çabuk, duygulu hem demekli okumak. • Literatur tekstlerin logika-semantika fragmenti. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - logika-semantika fragmentleri, - annamaklı, çabuk, duygulu hem demekli okumak, - Virtual/elektron bibliotekası, - gagauzça terminnär sözlüü, - laflarin maanasını açıklamak sözlüü h.b., - kompozitiya uygunuu, - anotaşiya. 	<p>Sözleşmääk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstleri dooru, annamaklı, çabuk, duygulu hem demekli okusunar; - lirika yaratmasını demekli okusun, logika urgusunu kullansınar; - eni laflarin maanasını türlü sözlüklärde bulsun hem açıklasınar; - virtual/elektron bibliotekasının speşifikasınan tanışsınar; - literatura tekstlerindä logika-semantika fragmentlerä bölün, fragmentlerin aralarında baalantıyı göstereşsınar; - sadä cümlelerin baş hem ikincili paylarını bulsunar; - okumuş teksttä serbest/bölünmöz lafırlaşmaları bulsunar, çeşitlerini belli etsinär; <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstleri dooru, annamaklı, çabuk, duygulu hem demekli okumak; - türlü sözlüklärin iş; - kıyatlan iş; - virtual/elektron bibliotekasınan tanışmak; - kendibaşına okumak.
<p>3.1. Üürenmää kontrol hem yaradıcılık işlerini: fikirlemää teksti, anotaşiya, mektub-danışmak, dialog, yazdırma (interyer, obyekt), ese, referat, personajın ya literatura kahramanın karakteristikasını hem türlü garamatika sınışaları yazmaa.</p> <p>3.2. Yazılı formada lirika tekstinä komentariya yapmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yazmak ustalı. • Kontrol hem yaradıcılık işleri. • Lirika yaratmasının yazılı analizi. • Tekstlerdä serbest/bölünmöz lafırlaşmelerin, sadä cümlelerin soyların kullanılması-yazılması. • Ana dilinin orfografiya printpleri. 	<p>Sözleşmääk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verilii algoritmaya türlü tekstler yazsınar; - söz situatıyasına görä dialog, monolog düzsünär; - tekstlerdän serbest/bölünmöz lafırlaşmeleri, sadä cümlelerin paylarına (subyekt, predikat, bellilik, tamammik, hallik) sintaksis analizini gerçekteşsınar; - dooru yazmak için morfologiya hem sintaksis kurallarını kullansınar;

<p>3.3. Tekstlerdäserbest/bölünmäz lafbirleşmeleri, türlü sadä cümelerin soylarını kullanıp-yazmaa.</p> <p>3.4. Ana dili gramatikasının speşifikasını hem özelliklerini yazmakta hesaba almaa.</p> <p>3.5. Yazmak ustalını, kırınlılığını ilerletmää.</p>	<p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - serbest/bölünmäz lafbirleşmelerin analizi, - sadä cümelenin sintaksis analizi, - orfoğrafiya prinçipleri, - var, yok tip predikati, - bir başpayılı cümelerin soyları, - belli üzü cümleläär, - bellisiz üzü cümleläär, - üzsüz cümleläär, - bütünneştirici üzü cümleläär, - işliktän hem adlardan predikat, - hallıkların çeşitliri: er hem zaman hallıkları, nicelik, nekadarlık, sebep, neet hallıkları). 	<ul style="list-style-type: none"> - orfoğrafiya, punktuatiya, semantika kurallarını hesaba alıp, küçeräk annatma, yazdırma (interyer, obyekt) tekstleri, anotaşiya, mektup-danışmak verilii temalara görä yazsınнар; - sadä cümeleri kullanarak, yazdırma tekstlerini düzsünnär; - lafbirleşmelärlän sadä cümleläär düzsünnär; - baş personajın haraktestilkasını yazsınнар; - bir lirika tekstinä komentariya yazsınநar; - tekstlerdä yannışlıkları tanısınநar da doorutsınநar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sumativ testläär; - formativ testläär; - individual iş (portfolio); - yaratma-yazdırma; - anotaşiya; - mektup-danışmak; - yaradıcılık işi.
<p>4.1. Literaturanın rolunu cümnänsan paallıkların oşturmasında real yaşamakta görmää, annamaa.</p> <p>4.2. Yaratmalarda etika hem kultura paallıklarını identifikatiyalamaa (tanımaa, bellietmää).</p> <p>4.3. Başka kaynakların yardımınнан (yardımcı literaturaylan, yayınnarlan/publiştika işlärlän, televideniyaılan, internet resurslarlan) informatiyayı literaturada yada konkret yaratmayı bulmaa hem kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Literaturanın rolu cümnänsan paallıkların oşturmasında. • Etika hem kultura paallıkları. • Yardımcı kaynaklar: yayınnar/publiştika işleri, televideniya, internet resursları. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yayınnar/publiştika işleri, - internet resursları, - cümnänsan paallıkları, - grupalarda hem individual proektläär. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitliri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eni terminneri sözündä, yaşamaklan baalayıp, kullansınநar; - kullanarak dilin artistik kolalıklarını 1-1,5 tefter kadar tekst düzsünnär; - radio hem televideniya kolverimnerin seslemesi, onnara kendi anotaşiyasını yazsınநar; - analiz yapmak becermeklerini yaşamakta uygun kullansınநar; - tekst „Nici bän üürendim gagauz dilini“ yazsınநar; - grupalarda hem individual proekti „Ana dilin geleceää bizim elimizdä“ hazırlasınநar; - kendibaşına okumayı ilerletsinநar.

<p>4.4. Gramatika normalarna görä dooru yazmaya sınaşmaa hem yaşamakta kullanmaa.</p> <p>4.5. Dialogta aktiv pay almaa, Gagauz dilindä lafetmää istediini göstermää, söz kullurasını kullanmaa.</p>		<p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verilil parametralara görä tekstläär; - grupalarda iş hem individual proektläär „Ana dilin geleceää bizim elimizdä“ h.b. - ese; - rollerä görä oynunnar.
<p>5.1. Okunmuş hem annadılmış millet kontekstin içindekiilini annayıp-kabletmää.</p> <p>5.2. Artistik, bilim stillerin janralarını seçmää/ayırmaa.</p> <p>5.3. İnsannık paalılıkların hem dünnä bakişlarının kategoriyalarını (iilik, dooruluk, insannık, hesaplık, gözellik) annamaa.</p> <p>5.4. Türlü söleşmäk komuniqatıyasında pay alannara kıymetlik hem tolerantlık göstermää.</p> <p>5.5. Söz zenginiin ilerletmesindä audiokiyatların faydalımı duymaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Söz etiketi. • Söleşmäk kuralları. • Baalantılı söz tipleri, söz stilleri (artistik, bilim). • Artistik yaratması hem onun analizi. • Fikirlemä sözüin payları: tezis, argumentläär, çıkış. • Lirik yaratmasının özellikleri. • Dialoglar söleşmäk situatıyalarında. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - artistik, bilim stillerin janraları, - lirika yaratması, - anotaşıya, - rifma, ritm, - mektub-danışmak, - gıperbola, - audiokiyatlar. 	<p>Söleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nonverbal elementlerini adekvat kullansinnar; - okunmuş hem annadılmış millet kontekstin baş ideyasını, temasını, strukturasını, özelliini açıklasinnar; - artistik hem bilim stillerin janraların farklıını duysinnar; - diskusiyada, dialoglarda pay alsinnar, seslesinnär; - söz temalara görä dialaoglarda a pay alsinnar; - audio yaratmasını seslesinnär, söz zenginiini ilerletsinnär. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yazdırma, informatıyalı tekstläär; - dialog; - söz temalara söleşmäk situatıyaları; - radio, televideniyayı seslemäk; - diskusıya.

Yılın bitkisinde son bilgiler hem beceremektir:

- Başka kaynakların yardımınan (yardımcı literatüraylan, yayınların/publitiitika işjrlän, televideniyaylan, internet resurslarlan) informaııyı literatürada yada konkret yaratmayı bulmaa hem kullanmaa.
- Gagauz dilinin literatür normalarını dialektän ayırmaa.
- Teksttä oluşların hronologiya sıralıına görä annatmaa, kendi bakışını personajların yaptıklarına, türlü olaylara göstermää, kendi pozitiyasını argumentlemää, inandırmaa.
- Kendibaşına okumayı ilerletmää, ana dilini ilerletmää için türlü sözlüklär kullanmaa.
- Tekstlerdän serbest/bölünmääz lafbirleřmelerinää, sadä cümlelerin paylarına (subyeckt, predikat, bellilik, tamamnik, hallik) sintaksis analizini gerçekleřtir mää.
- Üürenmää kontrol hem yaratıcılık işlerini: fikirlemää teksti, anotaııya, mektub-danışmak, dialog, yazdırma (interyer, obyekt), ese, referat, personajın ya literatür kahrmanın karakteristikasını hem türlü gramatika sınışları yazmaa.
- Literar hem nonliterar tekstlerdä türlü okumak strategiyaları kullanmaa.
- Lirik yaratmanın strukturasının elementlerini: ritmika (urguların sıralanması); rifma (sıraların sonunda ses ya kısım uydurulması) identifi kaıyalamaa (tanımaa, bellietmää).
- Türlü sözleřmää situaııyalarında **pozitiv davranışını** hem hatırlık lefedenerä göstermää.
- Yaşamak paalılıkları: gramatika normalarına görä dooru yazmaya sınaşmaa hem yaşamakta kullanmaa.
- Türlü yaratmalar havezlän kurmaa; kendi bakışını açıklamaa.
- Dialogta aktiv payalmaa, gagauz dilinde lafetmää istediini göstermää, söz kulturasını kullanmaa.

Paalılıklar:

- Türlü sözleřmää situaııyalarında **pozitiv davranışını** hem hatırlık lefedenerä göstermää.
- Yaşamak paalılıkları: gramatika normalarına görä dooru yazmaya sınaşmaa hem yaşamakta kullanmaa.
- Türlü yaratmalar havezlän kurmaa; kendi bakışını açıklamaa.
- Dialogta aktiv payalmaa, gagauz dilinde lafetmää istediini göstermää, söz kulturasını kullanmaa.

Söz temalarını kurmak için teklif edilən tekstlər

8-ci klas

1. Vatan hem ana dili

Nikolay Baboglu „Masallı toprak“, „Yazımız-üzümüz“

Gavril Gaydarcı „Saalıcaklan, ana tarafım“

Kosti Vasilioglu „Vatanım-Bucak“

Dionis Tanasoglu „Büüttün beni“

Mina Kösä „Ayozlu dilim“

Todur Zanet „Atılma dilindän, halkım!“

Vatan için

Moldova Vatanı

2. Bän hem cümnä

Nikolay Tanasoglu „Sofi“ (fragment)

Nikolay Baboglu „Demirçu“

Gagauz legendası „Bayır oolu“

Kosti Vasilioglu „Pantinin şekerı“

Nejdet Esir „Dilenci“

Konstantin Kreşu „Tilki hem üzüm“

Bizim üüredicimiz

Zengin adam.

3. Zaman hem istoriya

Dionis Tanasoglu Uzun kervan romanından fragment „Bitki göçmək“

Dionus Tanasoglu „Uzak dedäm“

Dimitri Kara Çoban „Eski Bucak“,

Nikolay Baboglu „Düün“

Nikolay Baboglu „Mumnar saalık için“ (fragment)

Todur Zanet „Aaçlık kurbannarı“ (fragment)

4. Gerçeklik hem umut

Bibliya uşaklara deyni Yatalak hastanın alıştırması

Nikolay Baboglu „Ömür“

Galina Sirkeli „Acızgannık“

Tekst Lüdvig van Bethoven (üürenmäk kiyadı)

Tekst Neyä düşünerlär çocuklar? (üürenmäk kiyadı)

Tekst İnsanın saallı için (üürenmäk kiyadı)

Tekst Vasi hem Aleksı (üürenmäk kiyadı)

Okumak için teklif edil n tekstler

8-ci klas

Gagauz halk yaratmaları (folklor)

Masallar

„Arif tilki”, „Kelc -K lc ”

Gagauz legendası

„Bayır oolu”

Annatmalar

Nikolay Tanasoglu „Sofi” (fragment).

Nikolay Baboglu „Demir u”

Kosti Vasilioglu „Pantinin  ekeri”

Fabula

Konstantin Kre u „Tilki hem  z m”

 iirl r

Dionis Tanasoglu „B utt n beni”, „Uzak ded m”, „D zen t rk s ”*, „Inanım”*

Dimitri Kara  oban „Eski Bucak”, „Saba”, „Temir  i ind ”, „Karı”

Nikolay Baboglu „Masallı toprak”, „Dayma d şlerim  gelir”

Gavril Gaydarcı „Saalıcaklan, ana tarafım”, „B k yaamurun ardına”

StepanKuroglu „ k r m herbir insana”, „Kismetliyim”, „Yıldızlı kaar”, „Saa-selemnik”, „Sızıntılarım”

Kosti Vasilioglu „Vatanım-Bucak”, „Durgun, yolcu”, „Kolada”

Mina K s  „Ana topraam”, „Bana ilin geler”, „Topraan kokusu”, „Ayozlu dilim”

Todur Zanet „Atılma dilind n, halkım!”, „Ekmek i in s z”, „Zamannay rsın, evim!”

L ba  impo  „Havezlik”, „Yaamurlu hava severim”

Ezber  renm k i in tekstler

A aada verili tekst tiplerini teklif ediler ezber  renm :

VIII-ci klas: 3 lirikalı  ir, epika teksst n fragment (1/2 sayfa).

IX KLAS

Kompetenþiya (subkompetenþiya) birimneri	içindekilii birimneri	Üretim işleri hem produktlar
<p>1.1. Monolog sözünü dialog sözündän ayırtmaa.</p> <p>1.2. Dialog dartaşmalarında aktiv olmaa.</p> <p>1.3. Aazdan sözdä gagauz dilinin leksika gramatika normalarını kullanmaa.</p> <p>1.4. Lafetmehtë sintaktiksiz işşkilerini dooru kullanmaa.</p> <p>1.5. Kendi fikirini açıkläyıp, personajların moral durumnarını yazdırtmaa.</p> <p>1.6. Lafetmehtë söz etiketin kurallarını kullanmaa, lefedenin bakişını esaba almaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monolog: annatma teksti, yazdırma teksti, argumentli tekst. • Fikirini açıkläyıp, yaratma kurmak. • dialog dartaşmalarında kendi bakişını açıklämak hem argumentlemäk. • personajlara harakteristika yapmak. • Öz hem kıynaş maana, ikincili maana. • Sinonimnär, antonimnär; omonimnär, çokmaanalı laflar. • Neologizmaların dooru kullanılması. • Sözdä yannişlikların doordululması. • Lafbirleşmelerin çeşitleri; cümlelerin birsoy payları; bütünneştirci laflar; koyulma laflar, danişmaklar. • Sadä cümlä; katlı cümlä. • Baalayıcılar hem işşkilik laflar katlı cümle-dä. • Durguçluk nişannarı (punktuaþiya) • Personajların moral hem fizika durumnarı; personajları araştırtmak. <p>Speþifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lirika yaratmanın struktura componentleri, - anotaþiya, - diskusiya, debat. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monolog hem dialog kurmaa becersinnär; - dartaşmalarda kendi fikirini serbest açıkläsinnar; - yaratma kursunnar; - sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin yardımınan sözünü zenginnetsinnär; - tekstlerde çokmaanalı laflara analiz yapısınnar; - işdilmiş tekstlerde yannişlikları bulsunnar hem doordusunnar; - metodları, çalınarı kullananarak, personajlara harakteristika versinnär. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - monolog, dialog, türlü sözleşmäk situatıyaları, - tekstä sadä hem katlı plan kurmak, - personajların harakteristikası, - şiri ezbelemäk, - artistik yaratmaların janralarını belli etmäk, - artistik kolaylıklarını (alegoriya, metafora, giperbola, epitet, metonimiya, araştırtmak, tekrarlamak, antiteza) bilmäk, - teksttä kimi lafların kıynaş maanasını açıklämak, - şirin struktura elementlerini: rifma, ritmika, - literatura tekstlerinin süjeti, strukturası, epizodları, - cümlä paylarının hem cümlelerin teksttä demeklii, koyulma laflar hem cümleläer.

<p>2.1. Literatura hem nonliterar (başka tekst tipleri) tekstlerini tanımaa.</p> <p>2.2. Tekstleri duygulu hem demekli okumaa, öz fikirini annamaa.</p> <p>2.3. Teksti logika semantika fragmentlerinä bölmää, fragmentleri adlamaa.</p> <p>2.4. Literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını açıklamaa, başka tekstlerin temalarından, baş ideyalarından yararlanmaa.</p> <p>2.5. İki personajı araştırıp, karakteristika yapmaa; kendi bakışlarını pozitif hem negatif personajlara açıklamaa, yaşamaklan baalanıtı kurmaa.</p> <p>2.6. Okunmuş teksti adlamaa, plan kurmaa, tekstin problemasını belli etmää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Annatma/lirika tekstlerinin strukturası. • Teksttâ oluşların hronologiya sıralı. • Artistik kolaylıkları (alegoriya, metafora, giperbola, epitet, fonetika tekrarlamaası, yaraştırmaak, tekrarlamaak, antiteza). • Epika hem lirika yaratmalarına (eserlerinä) analiz. • Lirika geroyunun epika geroyundan farkını açıklamaak. • Artistik kolaylıklarını tekstlerdâ identifiikaçıyalamaak (tanısın, bellietsin). • Teksttâ kimi lafların kynaş maanası. • Şiirin struktura elementleri: ritmika (uruların sıralanması); ölçü, rifma (sıraların sonunda ses ya kısım uydurulması). • Epika, lirika, dramatika eserlerin özelli. • Nonliteratura (başka tekst tipleri) tekstläär. • Publiştika, ofițial-izmetçilik stiliindâ tekstläär. • Literatura yaratmalarının semantika strukturası; planın strukturası. • Personajları yazdırmak: moral hem fizik durumnarı. • Cümliä paylarının hem cümlelerin teksttâ demekli; koyulma laflar hem cümleläär. • Arhaizmalar, neologizmalar. Kurulu laflar, katlı laflar. • Literatura tekstlerindâ stilistika elementleri. <p>Speţifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alegoriya, giperbola, antiteza, metonimiya, fonetika tekrarlamaası. 	<p>Sözleşmâk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - epika hem lirika yaratmalarına (eserlerinä) analiz yap-sınnar; - lirika geroyunun epika geroyundan farkını açıklasın-nar; - artistik kolaylıklarını tanısınnar; - lirika yaratmalarının (eserlerinin) strukturasına analiz yap-sınnar; - türlü tekstlerinin stillerini tanısınnar; - tekstleri duygulu okusınnar; temasını öz fikirini süjeti-ni açıklasınnar; - tekstleri fragmentlerä böisünnar; plan kursunnar; her-bir fragmenti adlasınnar; - literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını belli etsin-nar; başka tekstlerin temalarından, baş ideyala-rından yaraştır-sınnar; - personajlara karakteristika versin; kendi bakışını açık-lasınnar; - tekstlerdâ dilin zenginnetmâk yollarını belli etsin-nar; literatura yaratmalarda arhaizmaları tanısınnar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - epika hem lirika yaratmalarına (eserlerinä) analiz; - artistik kolaylıklarını tanımaak, belli-etmâk; - personajların yaptıklarına analiz; - tekstleri bölmâk, plan kurmaak, bölmüş fragmentleri adlamaak; - personajlara karakteristika; - artistik kolaylıklarını bulmaak; - arhaizmaları tanımaak.
---	--	---

<p>3.1. Tekst kurulmasında dilin orfografiya, punktuatiya, sintaksis kurallarını, prinçiplerini bilimää hem dooru kullanmaa.</p> <p>3.2. Türlü temalara görä tekst kurmaa.</p> <p>3.3. Argumentli tekst yaratmaa.</p> <p>3.4. Literatura yaratmalarının artistik kolaylıklarını duymaa; morfo-sintaksis kategoriyalarını esaba almaa.</p> <p>3.5. Sadä hem katlı cümlelerin soylarını, yazıda onnarda durguçluk nişannarını dooru kullanmaa.</p> <p>3.6. Literatura yaratmalarında sözü zenginnetmäk yollarını izlemää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sadä cümle, katlı cümle; cümle payları; dalsız katlı hem dallı katlı cümlelär (bellilikçi dallı cümle, tamannıklı dallı cümle, hallıklı dallı cümle). • Punktuatiya nişannarının dooru kullanılması. • Morfologiya hem sintaksis kurallarını kullanmak. • Kendi fikirini, duygularını yazıda açıklamak. • Oluşların, personajların yazdırılmasında, dil, stil kolaylıklarını kullanmak. • Plan kurmak. • Tekstlerä komentariya yapmak. • Argumentli tekstin strukturası. • Problemasını belli etmäk, çıkış yapmak. • Türlü temalara görä dartışmalar. <p>Speçifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bellilikçi dallı cümle, - tamannıklı dallı cümle, - hallıklı dallı cümle. 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cümle paylarına (subyek, predikat; bellilik, tamannık, hallık) sintaksis analizini gerçekleştiririnnär; - dalsız katlı hem dallı katlı cümleleri (bellilikçi dallı cümle, tamannıklı dallı cümle, hallıklı dallı cümle) tekstlerdä tanısınar hem analiz yapısınar; - baalayıcıları hem punktuatiyayı dooru kullanısınar; - verilmiş temalara görä fikirlemä, yazdırma tekstlerini kursunnar, fikirini açıklasınar; tekstlerä komentariya yapısınar; - kurulu tekstlerdä fikir baallantıları gerçekleştiririnnär; - tekstleri strukturayca kursunnar: kompozitiya, oluşların ilerlemesi, kulminaçiya, çıkış yapısınar; <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fikirlemä tekst kurmak; - cümle paylarına sintaksis analizi; - tekstlerä komentariya; - kurulu tekstledä fikirin baallantısı; - kurulu tekstlerin dooru strukturası.
<p>4.1. Yaşamak situatıyalarında dialog hem manalog sözü kullanmaa.</p> <p>4.2. Söz kulturasının (etiketini) kurallarını bilimää.</p> <p>4.3. Literaturanın rolunu real yaşamakta annamaa, yaratmalarda etika hem kultura paallılıklarını tanımaa, belli etmä.</p> <p>4.4. Lafetmehtë kendi bakışını, kayıllını, inkäriini göstermä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monologta ya dialogta idevaları hem Argumentleri kabul etmäk. • Dialogta aktiv pay almak. • Fikirini serbest açıklamak. • Dialogu devam etmäk; nonverbal (başka sözleşmäk tipleri) elementlerini (mimika, jest) kullanmak. • Dialogta karşılık bakışını açıklamak; • Türlü tekst tipleri hem stilleri; • Yaratmalarda etika hem kultura paallılıklarını identifikaçiyalamak; • Analiz yapmak becermelerini yaşamakta uygun kullanmak; 	<p>Sözleşmäk hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialog dartışmalarında aktiv pay alsınar; - yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog sözü kullanabilisinnär; - nonverbal elementleri sözdä kullanısınar (mimika, jest); - farklı temalara görä yaratmalar kursunnar; - nonliteratura yaratmaları (yalvarım, bildirim, kurikulum Vitae/SV-i) kursunnar; - sözü zenginnetsinnär; - yaratmalarda etika hem kultura paallılıklarını açıklasınar;

<p>4.5. Yaratmadaki personajların yaptıklarını kantara koymaa.</p> <p>4.6. Zanaat ayırmasında kendi yolunu bulmaa, literatura personajların örneklerini esaba alma.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Türlü yaratmalar havezlään kurmak; • Kendibaşına okumayı ilerletmää. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - referat, - yalvarım, bildirim, - kurikulum Vitae/SV-I. 	<ul style="list-style-type: none"> - analiz kendi bilgilerinä yapsınnar, yaşamakta becermelerini uygun kullansınnar; - türlü yaratmalar havezlään kursunnar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialogta aktiv payalmak, fikirini serbest açıklamak; - türlü tekst tiplerini annamak; - türlü tekst stilleri bilmää; - yaratmaları havezlään kurmak; - kendi bakışını açıklamak; - kendibaşına okumayı ilerletmää.
<p>5.1. Okunmuş hem annadılmış millet kontekstin içindekiini annayıp – kabletm.</p> <p>5.2. Türlü tip tekstlerin içindeki- liini dikatlı seslemää, sözlü informatıyasının öz fikirini, temasını, strukturasını, işlemin ilerlenmesini annamaa.</p> <p>5.3. Kendi fikirini açıklayıp, personajların moral durumlarını yazdırmaa, harakteristika yapmaa.</p> <p>5.4. İşdilmiş tekstin leksika-gramatika özelliklerini hesaba almaa.</p> <p>5.5. Türlü sözleşmää komunikaşyasında payalannara kıymetlik hem tolerantlık göstermää.</p> <p>5.6. Predmetin içindekiiniä görä kimi işdilmiş şiirlerin ya proza yaratmaların belliedili paylarını ezber üürenmää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sözlü informatıyasının öz lafları. • Yazdırma tekstläer. • Türlü temalara görä dialoglar. • Aazdan sözdä nonverbal elementleri. • Lafetmektä nonverbal elementlerinin kullanıılması. • Literatura normaları. • Halk lafetmesinin özellikleri. • Sözlü informatıyasında sintaktiksis ilişkilerini hesaba almak. • Türlü tip tekstlerin problemları. • Sadä hem katlı planın strukturası; • Personajların moral hem fizik durumlarını. Personajları araştırmak. • Grupada işlärkän, başkasını dikatlı seslemää. • Monologta ya dialogta ideyaları hem argumentleri kabletmää. • Dialogta aktiv pay almak, fikirini serbest açıklamak. <p>Speşifika terminnär:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tezis, - argument 	<p>Sözleşmää hem işlerin çeşitleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş tekstlerin tiplerini bellietsinnär, baş ideyasını, temasını, strukturasını, özelliini açıklasınnar; - nonverbal elementlerini adekvat kullansınnar; - sözdä literatura normalarını dooru kullansınnar; - cümleleri sintaksisä görä dooru kursunnar; - tekstlerin içindekiiniä sadä hem katlı plan ursunnar; - metodları, çalımnarı kullannarak, personajlara harakteristika versinnär; - grupada işlemää becersinnär; - dialog, monolog sözünü kursunnar. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstlerin tiplerini ayırmak, - nonverbal elementlerin kullanıılmak, - sadä hem katlı cümleleri kurmak, - personajlara harakteristika, - dialogta aktiv payalmak, - fikirini açıklayıp, yaratma kurmak, - dialogta profesindä kendi bakışını açıklamak, - frazeologiya konstruktıyalarının sözdä kullanıılmak.

Yılın bitkisinde son bilgiler hem becermeler:

- Grupda işlerkân,dikâtlı seslemää.
 - Monologta ya dialogta ideyaları hem argumentleri kabul etmää.
 - Dialogta aktîv pay almaa, fikirini serbest açıklamaa; dialog, monolog sözünü kurmaa.
 - Kendibaşına okumayı ilerletmää; yaratmalarda etika hem kultura paallıklarını identifikaşyalamaa (tanımaa, belli etmää).
 - Literara hem nonliterar (başka tekst tipleri) tekstlerdâ etika hem kultura elementleri; kendi bakışını açıklamaa.
 - Orfografiya prinşiplerini yazıda (takrir yazmasında, fikirini açıklamasında, kiyat yazmasında h.b.) yannışlıksız kullanılmaa.
 - Yazıda gagauz dilinin gramatika normalarını dooru kullanmaa; tekstlerdâ yannışlıkları tanımaa hem doorutmaa.
 - Nonliteratura tekstleri (referat, yalvarım, bildirim, kurikum vîtaøsv-i) tanımaa hem kurmaa becermää.
- Paallıklar:**
- Uygun komunikativ davranış durumunda seslemäk prinşiplerini kullanmak, informaşyanın kabul etmää meraklandını göstermää.
 - Dialogta uygun ilişkilär kurmaa; kendi fikirinin açıklamasında sesleyenlerin dikatını çekmää.
 - Kendibaşına okumayı ilerletmää; yaratmalarda etika hem kultura paallıklarını identifikaşyalamaa (tanımaa, belli etmää); analiz yapmaa, becermelerini yaşamakta uygun kullanmaa.

Söz temalarını kurmak için teklif edilən tekstlər

9-cu klas

1. Vatan hem ana dili

Dionis Tanasoglu „Bitki göçmək” („Uzun kervan” romandan fragment)

Dimitri Kara Çoban „Bir çift çarık”, „İhtär”, „Oolum, oolum”, „Geldim yoldan dingin bän”

Stepan Kuroglu „Harmanda”, „Allaa adamı”

Kosti Vasilioglu „Küçüklüm”, „Anam”, „Tätü”, „Alatlama fenalık yapmaa”, „Sana bu çiçeklər”

Todur Zanet „Deräylän sözleşmək”, „Malinin mezarında”, „Aaçlık”, „Çizilər”

Todur Marinoglu „Uursuz Dokäna”, „Vatanım”, „Ana dilim”, „Ömür”

Nikolay Baboglu. „Oglanın legendası”

Gavril Gaydarcı „Çörek”, „Zor yolu kismet”

Mina Kösä „Turnalar”, „Baş yol”, „Dostlaştm”

Petri Çebotar „Adamaklar”, „Bulmadım”

Vasi Filioglu „Saba zamanında”, „Çeşmä”, „Budur yaşamak”

Lüba Çimpoeş „Dünnä kantarı”

Oli Radova „Mamu için söz”

Petri Moyse „Acı hem tatlı”, „Biyaz yortu”, „Evlenmək”

2. Zanaat edenmək için yollar

Nikolay Tanasoglu „Sofi” (fragment)

Nikolay Baboglu „Kulilər”, „Allahın izininnän”, „Manuş”

3. Artist hem poetika incäzanaati

Dimitri Kara Çoban „İnandırılmadık”

Nikolay Baboglu „Tanaslan Nadi”

4. Gözellik hem sevda

Nikolay Baboglu „Tanaslan Nadi”

Dimitri Kara Çoban „Bobayı dolaşmak”

Petri Çebotar „Bakış”

Mariya Mercanka „Menevşa – sevda simvolu”

Okumak için teklif edilən tekstlər

9-cu klas

Roman

Dionis Tanasoglu „Uzun kervan” romanından fragment „Bitki göçmək”

Annatmalar

NikolayTanasoglu „Sofi” (fragment)

Dimitri Kara Çoban „Bir çift çarık”, „İnandırılmadık”, „İhtâr”

Nikolay Baboglu „Tanaslan Nadi”, „Kulilär”

Stepan Kuroglu „Harmanda”

Kosti Vasilioglu „Küçüklüüm” (seçili paylar: „Satılık-Hacı”, „Anam”, „Tätü”)

Todur Zanet „Deräylän sözleşmäk”, „Malinin mezarında”

Todur Marinoglu „Uursuz Dokäna”

Poema

Nikolay Baboglu „Oglanın legendası”

Şiirlär

Dimitri Kara Çoban „Oolum, oolum”, „Geldim yoldan dingin bän”

Gavril Gaydarcı „Çörek”, „Zor yolu kismet”

Stepan Kuroglu „Allaa adamı”

Kosti Vasilioglu „Atlama fenalık yapmaa”, „Sana bu çiçeklär”

Mina Kösä „Turnalar”, „Baş yol”, „Dostlaştım”

Petri Çebotar „Adamaklar”, „Bulmadım”, „Bakış”

Todur Zanet „Aaçlık”, „Çizilär”

Todur Marinoglu „Vatanım”, „Ana dilim”, „Ömür”

Vasi Filioglu „Saba zamanında”, „Çeşmä”, „Budur yaşamak”

Lüba Çimpoeş „Dünnä kantarı”

Oli Radova „Mamu için söz”

Petri Moyse „Acı hem tatlı”, „Biyaz yortu”, „Evlenmäk”

Ezber üürenmäk için tekstlär

Aşaada verili tekst tiplerini teklif ediler ezber üürenmää:

IX-cu klas: 1-är lirikalı şiir yada epika teksttän fragment herbir literatüra temasınandan.

V. „GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA” PREDMETİN METODİKA TEMELİ

Metodika teklifleri gagauz dilinin hem literaturanın öğrenmesinde predmetin kompetençiyalarına baalı. Nasıl da biliner, gagauz dili mutlaka öğrenilän bir predmet.

Gumanitar üretmesinä bakarak, tehnologiyaların kullanılması metodikaya karşı gitmeer, bilim gibi olarak, ama üretmeyi bir incäzanaat gibi gösterer, angısına göre üretici läözüm bilsin türlü-türlü metodları hem kolaylıkları, uşaklara öğrenmök materialını vermää deyni. Bundan kaarä, büünkü lişeylerde bu tehnologiyalar şindiki insan topluluun yaşamasında türlü informativ sistemalarına göre bir eni „üretmök süretini” göstererler, angıları gagauz dilinin hem literaturasının gagauz üretmesinde üreticilerä büyük yardım vereceklär. Büünkü gündä üretici, incäzanaat içindekisinin speşifikasını bozmayarak, läözüm şkola üretmesinin büünkü tehnologiya başarılarını esaba alsın.

Belliedili seçilmiş tehnologiyalar işleerlär aşaaada verili prinçtiplerä görä:

- üretici gimnaziya öğrenicilerin dil hem literatura ilerlemök uuruunu, onların becermelerini, intereslerini läözüm esaba alsın;
- öğrenilän tekstinin estetika özelliklerine orientir yapması;
- gagauz dili literatura üretmesinin neetlerine hem standartlarına göre üretmök tehnologiyalarını seçmök;
- urokların çeşitli tiplerinä göre üretmök tehnologiyalarını seçmök.

Gimnaziya klaslarında gagauz dilinin üretmesinde hem kognitiv, hem reflektiv, hem komunikativ çalışmak soyları teklif edilerlär.

Kognitiv soylarının aşaaada verili tipleri var:

- artistik faktların bellietmesi hem onların konkret literatura tekstinin işlemesinde maana annaması;
- yaratmanın istoriya-literatura hem belliedili asirin kontekstinde analiz yapması becermeleri;
- literatura teoryasının bakışına göre çıkışların hem gipotezaların argumentaşıyası;
- kendibaşına okumaa deyni literatura yaratmaların hem kritika statyaların seçilmesi;
- toplanılmış hem kontrol edilmiş literatura materialların sistematizaşıyası;
- artistik olayların analizi.

Reflektiv (yaradıcı) soylarının bölä tipleri var:

- lişeyistlerin yaradıcı bakışların ilerlemesi;
- literatura yaratmasının analiz metodların bilmesi;
- literatura alayında yaradıcı davaları (yaratmalar, testlär, reşenziyalar, kritika statyaları, monologlar-fikirlemelär, eselär h.b.);

- bilim-aaraştırıcı karakterindä davalar (referatlar, tezislar, nasaatların hem haberlerin hazırlaması).

Üörenmök soylarının bölä tipleri var:

- kişiläarasında dayanmak temelindä davranmakların kurulması;
- artistik tekstinin kolektiv analiz yapmasında dialogların, polilogların, polemikaların götürmök becermekleri;
- verili literatūra olayına avtorun pozitşiyasını başka avtorların bakışlarınınan yaraştırması;
- kişinin farklı soşial yaşamasının hepsindä sferalarında aazdan hem yazılı literatūra sözlerinin ilerlemesi.

Kantarlamak, kurikulumun bölünmöz payıdır. Kantarlamak kazanılmış bilgileri, becermekleri bellietmöz yardım eder. Kantarlamak olabilir: *uroon herbir etapında, temanın sonunda kontrol işi yada testlemök, final (ekzamen), okul kontrol işi* (üüredici okul kontrol işini verer), *dışardan gelän kontrol işi* (Üüretmök Bakannı kontrol işini verer), *aazdan (sözlü), yazılı*.

Bitki vakıt üüretmök proşesindä oldu büyük diişilmekler. Üüredicilerdän isteniler, ki üüretsinnär hem terbietsinnär becerikli, talantlı uşakları, üüreniciler dä diil sade bilsinnär, ama becersinnär faydalı kullanmaa üürenilmiş yaşamakta. Bunnar tamannansinnar deyni, üüredici türlü kantarlamak metodları, tehnologiyaları hem formaları läüzim kullansın.

Ne o kantarlamak?

- O bir sıkı baalantı üüredicinin hem üürenicinin arasında, angısı verer haber üürediciyä, angı uurda gerçeklendi koyulmuş subkompetenşiyalar hem gösterer üürenicilerin bilgilerin, becermeklerin, başarıların uuruunu;
- O bir proşes, angısı yaraştırêr real sonuçları standartlarla hem subkompetenşiyalarla;
- Üürenicilerin aktiv çalışması üürenmök proşesindä.

Kantarlamanın neetleri:

- Belli etmöz üürenicilerin becermök uurlarını;
- Annamaa yannişlıkların sebepini;
- Doorutmaa üüredicinin hem üürenicilerin çalışmasını üüretmök proşesindä.

Kantarlamanın funkşiyaları:

- ✓ **Üüretmök** – verer stimül üürenmektä, yardım eder genişletmöz hem zeedelemöz bilgileri;
- ✓ **Terbietmök** – düzer üürenicilerdä dooru bakış üüretmök proşesinä.
- ✓ **Diagnostik** – izleer üürenicilerdä bilgilerin kalitesini üüretmök proşesin etaplarında.

- ✓ **Doorudan** – doorudêr üürenicilerin fikir çalışmasını ölä, ki annasinnar üüretmâk proşesini hem kantarlasinnar kendi bilgilerini.

Kantarlamanın davaları:

- Göstermää üürenicilerin becermeklerini, ama diil yannışlıkları.
- İzlemää üürenicilerin individual ilerlemesini.
- Üüretmää üürenicileri kendi-kendilerini kantarlamaa.
- Motivlemää üürenicileri görmää kendi yannışlıklarını hem çözülmâk yolunu üüretmâk proşesindä.
- Kurmaa baalantı üüredicinin, üürenicinin hem anaların-bobaların arasında.

En önemni üürenicilerä deyni şkolada o – başarılar. Bunun için uşaklar läüzım becersinnär kantarlamaa kendi bilgilerini hem yaraştırabilisinnär üüredicinin notasinnan. Zamandaş kantarlamak läüzım olsun annaşılı nicä üürediciyä, ölä däüüreniciyä hem ana-ya-bobaya

BİBLİOGRAFIYA

1. ANA DİLİNDÄ (diktant toplumu 5-11 klaslar için) İ. D. Bankova, F. İ. Marinoglu.
2. BABOGLU N. Bir öküzümüz var N. Baboglu çevirdi T. Tahiroglu. Kişinev, 1984.
1. BABOGLU N. Güz çiçekleri: Seçmä yaratmalar (şiiirlär). Kişinev: Pontos. 2003.
2. BABOGLU N. Publiştika yazılarından. Kişinev, 2000.
3. BABOGLU N., BABOGLU İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya 7-ci klaslar için. Kişinev, Ştiința. 1997.
4. BABOGLU N., BABOGLU İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya 7-9 klaslar için. Kişinev, Ştiința. 1987.
5. BABOGLU N., BABOGLU İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya 10-11 klaslar için. Kişinev, Ştiința. 1987.
6. BABOGLU N. Mumnar saalık için. Kişinev, Basım evi „Ana sözü”. 1989.
7. ÇİMPOEŞ L. Duygu Başçası (şiiir toplumu)
8. FİLİOGLU V. Ha, tutunalım kol-kola: Okulda üürenicilerä peet toplumu. Komrat, 2004.
9. FİLİOGLU V. Can sızıntısı: peetlär, poyemalar. Kişinev, 2005.
10. GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA 5-nci klas, Ştiința.
11. GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA 6-nci klas, Ştiința.
12. GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA 7-nci klas, Ştiința.
13. GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA 8-nci klas, Ştiința.
14. GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURASI 9-ncu klas, Ştiința.
15. GAGAUZ DİLİNDÄ control işleri 10-uncu – 12-nci klaslara, Komrat, 2008.
16. GAGAUZÇA-RUSÇA-ROMINCA sözlük, Pontos, 2002.
17. KARA ÇOBAN D. Seçmä yaratmalar. Türk kültür ve sanatları örtek önetimi – Ankara, 2004.
18. KÖCÄ S. Var neyä yaşamaa. Kişinev, 2004.
19. KÖSÄ M. V. Gercik yerim: Şiiirlär. Tiraspol, 1996.
20. KÖSÄ M. V. Gülümsemää diil günaa. Tiraspol, 1996.
21. KÖSÄ M. Düşünmeklär: peetlär. Komrat, 2000.
22. KUROGLU S. Kauş avararı: stihlar Kişinev 1977.
23. KUROGLU S. Kızgın çiiilar Kişinev karta moldoveneaska 1974.
24. KUROGLU S Üüsek kuşlar stihlar
25. ZANET T. Dramaturgiya (yaratma pyesalar hem çevirmelär). Kişinev, 2006.
26. ZANET T. Akar yıldız. Şiiirlär. Kişinev,1998.
27. VASİLİOGLU K. Bucak dannarı, Ştiința, 2007.
28. БАЗОВЫЙ КУРРИКУЛУМ. Нормативные документы „ТИПСМ”, 1998.
29. БАБОГЛУ Н. Бужак ежеллери. Кишинев, 1979.

30. БАБОГЛУ Н. Тарафымын пеетлери. Кишинёв, Литература артистикэ. 1988 (на гагаузском языке).
31. БОГДАНОВА О. Методика преподавания литературы, Москва 1995.
32. БУЛГАР С. Жан пазары. Кишинев, 1988.
33. ГУЦУ В., КРИШАН А. Проектирование базового куррикулума. Методическое пособие 1998.
34. ЧЕБОТАРЬ П. Жана йакын. Кишинев, Литература артистикэ 1989.
35. ЧЕБОТАРЬ П. Гагаузская художественная литература. Очерки Кишинев, 19
36. ЧИМПОЕШ Л.С. Дастанный эпос гагаузов. Кишинёв, 1987.
37. ДЬЯЧУК И. Избранные произведения о гагаузской литературе. Комрат, 2003.
38. КАРА ЧОБАН Д. Азбука открытий: стихи. Кишинев, 1989.
39. ФИЛИОГЛУ В. Йыл кушаан корафлары. Кишинев, 1985.
40. КЕСӐ М. Кысмет. Кишинёв, Литература артистикэ, 1973.
41. КЕСӐ М. Топраан торгаан ўрек дўўлмеси. Кишинёв, Литература артистикэ. 1983.
42. ТАНАСОГЛУ Д. Адамын ишлери. Кишинев, 1969.